

Jon Horgen Friberg og Heidi Gautun

Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo

Jon Horgen Friberg og Heidi Gautun

Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo

© Fafo 2007

ISBN 82-7422-581-3

ISSN 0801-6143

Omslag: Fafos Informasjonsavdeling

Omslagsbilde: © BURO

Trykk: Allkopi AS

Innhold

Forord	5
1 Innledning og bakgrunn	7
Metode og data.....	8
Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter – tidligere forskning	9
Endringer i det norske organisasjonslandskapet.....	11
En plass for minoritetsungdom i det sivile samfunn?	13
Idretten som integreringsarena	15
Hvorfor bry seg?	15
2 Organisasjonene og minoritetene	19
Ulike organisasjoner – ulike erfaringer.....	19
Kjennetegn ved organisasjonene i utvalget.....	20
Minoritetsandel blant medlemmene	22
Minoritetsrepresentasjon i ledelsen av organisasjonene.....	25
Hvilken rolle kan minoritetsorganisasjonene spille?.....	27
3 Rekruttering.....	29
Hvordan rekrutterer organisasjonene medlemmer?.....	29
Er det vanskeligere å rekruttere unge med minoritetsbakgrunn?	31
Er organisasjonene opptatt av å inkludere minoriteter?.....	33
Fra ord til handling	34
Kommer de noen vei?	37
BUROs minoritetssatsing	39
4 Håndtering av etnisk mangfold i organisasjonene	41
Endre organisasjonene for å bli mer inkluderende?.....	41
Mat	43
Alkohol som barriere for deltakelse	44
Rasisme og konflikter.....	45
Kontakt med foreldre	47
Erfaringer og holdninger i organisasjonene.....	49

5 Fotballen som arena for inkludering av minoritetsbarn og -ungdom	53
Kjennetegn ved informantene	54
Kjennetegn ved spillerne	54
Rekruttering	57
Kjennskap til Fotballforbundets inkluderingstiltak	61
Spesielle tilrettelegginger på laget.....	63
Rasisme, diskriminering og konflikter	66
Foreldredeltakelse	68
Oppsummering	70
6 Konklusjon – Erfaringer og utfordringer for fotballag og frivillige organisasjoner	73
Referanser	79

Forord

Denne rapporten er skrevet på oppdrag av Barne- og Ungdomsrådet i Oslo (BURO), med finansiering fra Barne- og likestillingsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, IMDi og FARVE – forsøksmidler arbeid og velferd. Rapporten bygger videre på funnene fra elevundersøkelsen *Ungdom, fritid og deltagelse i det flerkulturelle Oslo*, som Fafo gjennomførte på oppdrag av BURO i 2005. Denne undersøkelsen viste hvordan unge med etnisk minoritetsbakgrunn møter en rekke barrierer mot å delta i organiserte fritidsaktiviteter på lik linje med andre unge. Hensikten med den foreliggende undersøkelsen er å se nærmere på hvordan frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og fotballag forholder seg til spørsmål om rekruttering og inkludering av barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn. Hoveddelen av det empiriske grunnlaget for undersøkelsen består av to spørreundersøkelser, én blant representanter for barne- og ungdomsorganisasjoner som er medlemmer i BURO, og én blant trenere og lagledere for fotballag for barn og unge i Oslo fotballkrets. Mest oppmerksomhet har blitt viet den delen av undersøkelsen som dreier seg om de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Vi håper at resultatene kan være til hjelp for organisasjoner og idrettslag i arbeidet med å skape et mest mulig inkluderende miljø for barn og unge.

Jon Horgen Friberg har skrevet kapitlene 1, 2, 3, 4 og 6. Heidi Gautun har skrevet kapittel 5.

Vi ønsker å rette en stor takk til Else Marie Stuenæs og Celine Marie Hasle ved BURO som har tatt initiativ til studien og som har bidratt med praktisk hjelp og verdifulle innspill i løpet av prosjektet. Anders Krystad i Norges Fotballforbund fortjener også en stor takk for god hjelp til den delen av undersøkelsen som dreier seg om fotballagene. En takk går også til Silje Eikemo Sande i Integrasjons- og mangfoldsdirektoratet, Finn Yrjar Denstad i Barne- og likestillingsdepartementet og Annbjørg Ramstad i Kultur- og kirkedepartementet som har sittet i referansegruppen. Ikke minst vil vi takke alle de representantene for barne- og ungdomsorganisasjoner og fotballag som har tatt seg tid til å fylle ut spørreskjemaet og til å snakke med oss. Uten deres innsats ville denne undersøkelsen ikke vært mulig.

1 Innledning og bakgrunn

Vellykket integrering handler om å inkluderes på arenaer for deltakelse og sosialt fellesskap. For barn og ungdom handler dette, foruten om skolesituasjonen, blant annet om deltakelse i fritidsklubber, hobbyforeninger, politiske ungdomsorganisasjoner eller idrettslag. Deltakelse i slike organiserte fritidsaktiviteter kan tilby sosial tilhørighet, fellesskapsfølelse og positive opplevelser i en avgjørende livsfase der identitet og nettverk formes. Organisasjonene er dessuten bærere av sentrale humanistiske verdier og omtales ofte som «skoler i demokrati».

En elevundersøkelse blant 1.-klassinger i videregående skole gjennomført av Fafo på oppdrag for Barne- og Ungdomsrådet i Oslo i 2005, viste at minoritetsungdom deltar langt sjeldnere i denne type fritidsaktiviteter enn ungdom med norsk etnisk bakgrunn, og enkelte grupper er nesten helt fraværende fra disse arenaene.¹ Den lave deltakelsen skyldtes ikke lavere motivasjon – de gruppene som deltar minst, ønsket å være med i organiserte fritidsaktiviteter. Undersøkelsen avdekket derimot at en del minoritetsungdom møter barrierer mot å delta på lik linje med andre ungdommer. Disse barrierene er dels knyttet til familienes økonomi og utdanningsbakgrunn. Dels er de knyttet til mer kulturelt betingede egenskaper ved de ulike minoritetsgruppene og særlig foreldrenes holdninger til barnas bruk av fritid. Samtidig er det mye som tyder på at det er trekk ved organisasjonene selv som kan virke ekskluderende. Det kan være snakk om lukkede nettverk, lite inkluderende organisasjonskultur eller selektive rekrutteringsmetoder som bidrar til at noen grupper faller utenfor. Vi har imidlertid hatt lite kunnskap om organisasjonenes eget arbeid for inkludering av minoritetsungdom i sine aktiviteter. Dette ønsker vi å bøte på med denne undersøkelsen. Det empiriske fokuset er todelt. Først og fremst har vi fokusert på frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner som er medlemmer i Barne- og Ungdomsrådet i Oslo (BURO), og kartlagt deres erfaringer med rekruttering og inkludering av etniske minoriteter i sine aktiviteter og hvordan de forholder seg til etnisk mangfold i organisasjonene. Deretter har vi gjort en tilsvarende kartlegging blant fotballag for barn og unge i Oslo og Akershus fotballkrets. Resultatene fra undersøkelsen blant frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner vil bli presentert i kapittel 2 og 3, mens undersøkelsen i fotballen presenteres for seg i kapittel 4. I kapit-

¹ Friberg, Jon Horgen (2005): *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Fafo-notat 2005:16

tel 5 vil vi oppsummere funnene og sammenlikne erfaringer og utfordringer i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og fotballag. Studien vil bygge videre på funnene fra elevundersøkelsen fra 2005. Hensikten med prosjektet er å frambringe kunnskap som kan anvendes av organisasjonene selv i arbeidet med å inkludere minoritetsbarn og -ungdom i sine aktiviteter.

Metode og data

Det empiriske grunnlaget for rapporten består hovedsakelig av to kvantitative surveyer. Målgruppen i den ene undersøkelsen er barne- og ungdomsorganisasjoner i Oslo som er medlemmer i Barne- og Ungdomsrådet i Oslo (BURO). Målgruppen i den andre surveyen er lagledere og trenere for fotballag i Oslo. Begge undersøkelsene ble gjennomført i februar og mars 2007 ved hjelp av QuestBack, et nettbasert system for å gjennomføre surveyer som innebærer at det sendes ut e-poster med informasjon med en lenke til selve undersøkelsen, som besvares på nett. Kvaliteten og svarprosenten på denne typen surveyer er avhengig av tilgang til personlige e-postadresser. Lister med e-postadresser til organisasjoner og lagledere ble skaffet til veie av henholdsvis BURO og Fotballforbundet.

I undersøkelsen om barne- og ungdomsorganisasjoner ble det sendt ut 466 e-poster til ledere for organisasjoner. Spørreskjema ble sendt via e-post til lederne for organisasjonene, men de ble bedt om at styret i fellesskap skulle se på spørsmålene. Hovedsakelig lokallag, men også fylkes/kretslag², et par nasjonale organisasjoner og frittstående organisasjoner uten tilknytning til andre ledd har fylt ut skjemaet. 58 av disse var ikke-eksisterende e-postadresser og tolv personer svarte at de ikke var tilknyttet noen organisasjon eller at de hadde sluttet for lenge siden. Det betyr at 396 e-poster til personer vi tror representerer en barne- eller ungdomsorganisasjon, ble sendt ut. 198 organisasjoner har besvart skjemaet, og dette gir en svarprosent på 50. Man skal imidlertid være forsiktig med å si noe om svarprosent når man opererer med en populasjon som frivillige organisasjoner og lag. Vi må for eksempel anta at det er langt flere e-poster enn de tolv vi fikk melding om, som har blitt sendt til ikke-eksisterende organisasjoner eller personer som ikke (lenger) har noe å gjøre med den organisasjonen de har blitt bedt om å svare på vegne av.

Det samme gjelder til dels også for lagledere og trenere for fotballag som fikk tilsendt undersøkelsen. Fotballforbundet ga Fafo liste over e-postadresser til kontaktpersoner

² Enkelte fylkeslag er felles for Oslo og Akershus. I disse tilfellene har også lokallag fra Akershus blitt inkludert i undersøkelsen

til alle fotballag innen barne- og ungdomsidretten i Oslo fotballkrets. Fotballkretsen omfatter i tillegg til Oslo klubber i Bærum, Asker, Oppegård, Ski, Nesodden og et par klubber fra Enebakk. Det ble sendt ut 1669 e-poster med lenke til undersøkelsen. Vi fikk feilmeldinger på 233, og i tillegg svarte 20 personer at de hadde sluttet som lagledere. Når disse ekskluderes, er det i alt 1416 personer som inngår i undersøkelsen. Av disse har 711 svart, det vil si at svarprosenten også her er på 50. Noen av laglederne er dessuten involvert i flere lag. Vi har ikke oversikt over hvor mange dette gjelder, men vi har bedt disse om å kun fylle ut skjemaet for ett lag – det laget de er mest involvert i.

De kvantitative dataene fra de to surveyene har blitt supplert med ulike typer kvalitative materiale. Vi har gjennomført kvalitative intervjuer med en rekke ledere og representanter for barne- og ungdomsorganisasjoner. De fleste rene minoritetsorganisasjonene ble holdt utenfor surveyen fordi de aller fleste av spørsmålene var lite relevante for denne gruppen organisasjoner. Derfor har vi gjennomført et fokusgruppe-intervju der flere minoritetsorganisasjoner for ungdom var representert, slik at vi også fikk tilgang til deres perspektiv og erfaringer om temaet. I tillegg har vi deltatt og observert på ulike arrangementer i regi av organisasjonene. Til slutt har vi også benyttet en del skriftlig materiale som er produsert og skaffet til veie av organisasjonene selv.

Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter – tidligere forskning

I 2005 gjennomførte Fafo en spørreundersøkelse blant 3000 elever i 1. klasse på videregående skole i Oslo der vi kartla deres deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte fritidsaktiviteter. I tillegg gjennomførte vi en studie blant pakistanske, somaliske og norske foreldre til barn i skolepliktig alder.³ Undersøkelsene dokumenterte tydelig at minoritetsungdom deltar langt sjeldnere i denne type fritidsaktiviteter enn ungdom med norsk etnisk bakgrunn, og enkelte grupper deltar nesten ikke i det hele tatt på disse arenaene. Det er store variasjoner i deltakelsen mellom ulike minoritetsgrupper, og ungdom med pakistansk bakgrunn, som er den største minoritetsgruppen blant ungdom i Oslo, skiller seg ut med spesielt lav deltakelse. Men også blant ungdom med annen ikke-vestlig bakgrunn er deltakelsen betydelig lavere enn blant ungdom med norsk etnisk bakgrunn. Det er særlig jenter med minoritetsbakgrunn som deltar

³ Friberg, Jon Horgen (2005): *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Fafo-notat 2005:16

Fløtten, Tone and Hanne Kavli (2004): «Poverty and social exclusion among children from ethnic minority groups» Paper presented at Espanet conference in Oxford, september 2004

lite. Mens 58 prosent av elevene med etnisk norsk bakgrunn var aktive medlemmer i en eller flere organisasjoner og lag, gjelder dette bare tolv prosent av jentene med pakistansk bakgrunn. Det store flertall av disse var med i religiøse foreninger. Blant jenter av pakistansk opprinnelse i 1. klasse i videregående skole var bare 1,5 prosent aktive medlemmer i et idrettslag, mot om lag 40 prosent av ungdommene med etnisk norsk bakgrunn. For guttene med minoritetsbakgrunn veies en noe lavere deltakelse i idrettslag opp av at de i større grad deltar i uorganiserte sportsaktiviteter sammen med venner utenom idrettslagene, men jentene deltar lite også på denne arenaen. De samme gruppene som deltar minst i organiserte fritidsaktiviteter, har oftere enn andre lite kontakt med venner på fritiden. Også når det gjelder deltakelse i skolerelaterte sosiale aktiviteter – som dagsutflukter, leirskole eller skolefester og andre tilstelninger – deltar minoritetsungdom i langt mindre grad enn sine etnisk norske medelever.

Årsakene til at minoritetsungdom deltar mindre i organiserte fritidsaktiviteter, er sammensatte, men det ser ikke ut til at lavere motivasjon er en avgjørende faktor. Minoritetsungdom vurderer positive og negative sider ved organisasjonsdeltakelse likt som andre ungdommer og oppgir i like stor grad å være engasjert i de sakene som ungdomsorganisasjonene driver med. De samme gruppene som deltar minst, er faktisk de som oftest oppgir at de har lyst til å delta i noe nytt. Blant jenter med pakistansk bakgrunn sier hele 93 prosent at de ønsker å delta i en organisert fritidsaktivitet som de i dag ikke er med på.

Derimot møter minoritetsungdom ulike barrierer som kan hindre dem i å ta del i organiserte fritidsaktiviteter. For det første kan det være et spørsmål om ressurser. Økonomiske og kulturelle ressurser er ikke jevnt fordelt, og innvandrere har i gjennomsnitt både lavere inntekt og utdanning enn den øvrige befolkningen. Selv om foreldrenes utdanning og familiens økonomiske situasjon kan ha betydning for barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, kan likevel ikke ulik fordeling av disse ressursene fullt ut forklare hvorfor noen grupper av minoritetsungdom deltar så lite i både idrettslagene og i andre typer foreninger. Blant ungdom med pakistansk bakgrunn, som er den gruppen som deltar aller minst, er ressursituasjonen i familien overhodet ikke en avgjørende faktor. For andre innvandergrupper – særlig de med kort botid og en generelt vanskelig økonomisk situasjon – kan økonomi ha mer å si.

For det andre kan lav deltakelse være knyttet til mer kulturelt betingede egenskaper ved de ulike minoritetsgruppene og foreldrenes holdninger til barnas bruk av sin fritid. Det kan være vanskelig å delta i organiserte fritidsaktiviteter dersom familiens forventninger i liten grad passer overens med den norske modellen for fritid og sosialt samvær. Dette kan gi seg utslag i andre forpliktelser etter skoletid som gjør deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter vanskelig. Over en tredel av de pakistanske jentene i skoleundersøkelsen oppga for eksempel at de bruker fritiden sin til å gjøre husarbeid hjemme hver eneste dag. Meget få ungdommer med norsk bakgrunn oppgir dette. Eller det kan gi seg utslag i at foreldre har negative holdninger til å la barna delta i

typisk «norske» fritidsaktiviteter. For de gruppene som deltar aller minst, framstår dette som en viktig årsak.

Foreldrenes holdninger til barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter har på den ene siden sammenheng med forskjellige kulturelle tradisjoner med hensyn til kjønnsroller og grad av kontroll over ungdoms fritid. På den andre siden er det et spørsmål om kunnskap og trygghet. Mange foreldre er usikre på hva som egentlig foregår, særlig når jentene er med på fritidsaktiviteter. Manglende kunnskap om innholdet i ulike fritidstilbud og verdiene i skolen og det norske samfunnet for øvrig kan forsterke behovet for å kontrollere og begrense barnas handlingsmuligheter. Manglende trygghet er det uttrykket de fleste av foreldrene selv velger når de med egne ord skal si hvorfor de ikke vil la barna være med på aktiviteter. Det tilsier at økt dialog og informasjon, samt andre tiltak som kan gi foreldrene større trygghet når det gjelder barnas aktiviteter på fritiden, kan ha en positiv effekt på deres deltakelse.

Til slutt kan det være et spørsmål om hvor inkluderende og åpne organisasjonene selv er overfor de gruppene som deltar lite. Rekruttering til organiserte fritidsaktiviteter skjer gjerne gjennom venner og uformelle nettverk. Jo mindre kontakt det er mellom minoritets- og majoritetsungdom, jo mindre sannsynlighet er det for at minoritetsungdommene kjenner noen som er innenfor dersom deltakelsen i utgangspunktet er lav i disse miljøene. I de gruppene som deltar minst, er det også langt flere som oppgir at de ikke tror de passer inn blant de andre som er med i de organiserte fritidsaktivitetene, at de ikke kjenner noen som er med og at ingen har spurt dem, som grunner til at de ikke deltar i noen aktiviteter. Dette tyder på at organisasjonene har et visst rekrutteringspotensial ved å være mer inkluderende overfor grupper som nå deltar lite. Dette var det temaet det var vanskeligst å samle inn informasjon om i studien fra 2005, ettersom vi kun hadde tilgang til informasjon på individnivå – ikke om egenskaper ved organisasjonene og deres aktiviteter. I denne rapporten vil vi derfor se nærmere på hvordan organisasjonene forholder seg til spørsmål om rekruttering og inkludering av barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn, for på den måten å komme nærmere i forsøket på å identifisere mekanismer for eksklusjon og inklusjon i organisasjonslivet.

Endringer i det norske organisasjonslandskapet

Norge skiller seg ut, sett i europeisk målestokk, med meget høy grad av organisert fritid (Enzensberger 1984; Wollebæk 2001). Norge har internasjonalt sett en meget høy andel organisasjonsmedlemskap i befolkningen. Det norske organisasjonslivet har imidlertid gått igjennom grunnleggende forandringer de siste årene. Denne forandringen beskrives ofte som et uttrykk for et forfall i det norske sivile samfunn. Denne

historiske endringsprosessen har nylig blitt beskrevet i den siste Maktutredningen (Østerud mfl. 2003). De brede medlemsorganisasjonene og folkebevegelsene har stått sentralt i utviklingen av det norske styringssystemet. Den norske frivilligheten har tradisjonelt vært medlemsbasert og demokratisk oppbygd, med lokallag som kjernen i systemet og nasjonale sentralledd med både politisk innflytelse og tette bånd til lokalnivået i organisasjonene. På den måten representerte de et bindeledd mellom det politiske system og enkeltindivider. Med røtter tilbake til 1800-tallet har bondebevegelsen, arbeiderbevegelsen, avholdsbevegelsen, lekmannsbevegelsen, nynorskbevegelsen, idrettsbevegelsen, miljøbevegelsen samt en rekke sosiale og humanitære organisasjoner satt sitt preg på samfunnsutviklingen. Barne- og ungdomsorganisasjonene ble etter hvert en integrert del av dette bildet. Medlemskap i disse organisasjonene har vært nært knyttet til kulturell identitet og verdifelleskap blant dem som deltok. De tradisjonelle organisasjonene var kollektive i sine uttrykk og ideologiske i sine målsettinger, og de bidro til at brede lag av befolkningen i utkant og sentrum ble knyttet sammen gjennom demokratiske meningsdanningsprosesser. Medlemmene i de brede folkebevegelsene og frivillige organisasjonene har således vært grunnfjellet i det nasjonale demokratiserings- og nasjonsbyggingsprosjektet.

Årene etter 1990 har representert et grunnleggende brudd med denne tradisjonelle organisasjonsmåten. Medlemstallene i norske organisasjoner har vært jevnt fallende i denne perioden, og det rapporteres fra de fleste organisasjoner om problemer med å mobilisere frivillig innsats. Deltakelseskulturen med sterke forventninger til aktivitet og forpliktende engasjement er blitt sterkt svekket i løpet av kort tid. Samtidig har nye «her og nå»-organisasjoner oppstått. Disse er orienterte rundt enkeltsaker, spesialiserte i sitt formål, sterkt aktivitetsorienterte og profesjonaliserte, har svak eller ingen ideologisk forankring, og forholdet mellom deltakere og organisasjon har et mer flyktig preg og likner mer forholdet mellom konsumenter og produsenter i et marked enn de båndene av tilhørighet og forpliktelse som kjennetegnet mange av de tidligere organisasjoner. De nye organisasjonene er gjerne rent nasjonale eller lokale, eller disse to leddene er svakt knyttet sammen. «Organisasjonstvingde» i form av medlemmer har blitt mindre viktig for politisk gjennomslagskraft enn medietekke og profesjonell lobbyvirksomhet. Disse endringene har vært særlig tydelige innenfor barne- og ungdomsorganisasjonene, som møter hardere konkurranse fra kommersielle og uorganiserte fritidsaktiviteter. I denne sammenheng trekkes også gjerne synkende valgdeltakelse blant de yngste velgergruppene fram.

Noen oppfatter denne utviklingen som et uttrykk for forfall i det sivile samfunn og en forvitring av grunnlaget for demokratiet (NOU 2003:19). Mangel på samfunnsengasjement blant ungdom trekkes ofte spesielt fram (Wollebæk 2001). Andre legger vekt på at nordmenn fortsatt har et meget høyt nivå av frivillig engasjement i internasjonal målestokk, og at de siste årenes utvikling først og fremst representerer en endring i takt med samfunnet for øvrig heller enn et forfall. I kjølvannet av de gamle følger nye

typer organisasjoner med nye former for utfoldelse og engasjement (Sivesind 2003). Ungdoms samfunnsengasjement har blitt kanalisert inn i nye former for saks- og aksjonsorienterte aktiviteter (Ødegård 2003). Denne argumentasjonen har sin parallell også innenfor idretten. At flere ungdommer velger å stå på rullebrett, klatre eller spille basketball i uorganiserte former heller enn å gå på treningene i det lokale idrettslaget, representerer ikke nødvendigvis et forfall, bare en endring som åpner opp nye muligheter. Det kan hevdes at de tradisjonelle hierarkiske organisasjonsstrukturene ikke er tilpasset dagens samfunn. Det har innenfor nye idretter vært gjort forsøk med alternative og mer fleksible organisasjonsmodeller for å øke medlemstallene. Et vellykket eksempel er forsøk med direkte medlemskap i Norges Snowboardforbund, der særforbundet i perioden 2000–2002 kunne rekruttere medlemmer til forbundet direkte uten at de var medlemmer i et lokallag (Brekke 2003). Uansett gjenspeiler denne utviklingen en mer generell samfunnsutvikling i Norge preget av mer individualisme, mer flyktige identiteter, kommersialisme og brudd med tradisjonelle tilhørighetsbånd. Med andre ord en pågående moderniseringsprosess. De tradisjonelle folkebevegelsenes glanstid er nok over. Hva som fyller tomrommet etter dem, er imidlertid mer usikkert.

En plass for minoritetsungdom i det sivile samfunn?

Hvordan passer så innvandrere, og da særlig innvandrerungdom, inn i det bildet av det norske sivile samfunn vi har beskrevet over? Er det plass for dem i dagens norske organisasjonslandskap? Etter at den såkalte nye innvandringen fra den tredje verden for alvor gjorde seg gjeldende utover 1970-tallet, etablerte mange innvandrergrupper sine egne organisasjoner, og disse økte kraftig i antall fram til våre dager. I 1990 var det 216 registrerte lokale innvandrerorganisasjoner bare i Oslo, og i 2003 var dette tallet oppe i 369. Registreringene er noe usikre og det reelle tallet organisasjoner er nok lavere. Likevel finnes det en variert flora av såkalte innvandrerorganisasjoner i byen. De fleste er kulturforeninger basert på etnisk tilhørighet, mens andre har religiøs tilknytning. Til tross for et uttalt ønske fra norske myndigheter om dette har innvandrerorganisasjonene i begrenset grad lyktes i å fungere som talerør for minoritetsinteresser overfor myndigheter og offentlighet, og det finnes ingen sentral organisering av innvandrerorganisasjonene på nasjonalt nivå. Det finnes nasjonale innvandrerorganisasjoner med

⁴ Eks: Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS), Organisasjon Mot Offentlig Diskriminering (OMOD), Antirasistisk Senter, Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF), MiRA – Ressurscenter for innvandrer- og flyktningkvinner mfl.

politisk innflytelse⁴, men disse er i stor grad profesjonelle stiftelser med begrenset forankring i minoritetsbefolkningen. Det er et spørsmål i integreringsdebatten hva slags organisasjonstilhørighet som fremmer integrasjon. På den ene siden kan det hevdes at særorganisering langs etniske skillelinjer fører til segregering og sementering av forskjeller, og at det er et integrasjonspolitisk mål at innvandrere og innvandrerungdom deltar i organisasjoner som ikke er knyttet til etnisitet. På den andre siden kan det hevdes at de etniske organisasjonene spiller en viktig rolle i å dekke kulturelle og sosiale behov, og at fellesskapet innenfor disse organisasjonene kan være en plattform som gjør videre deltakelse i det norske samfunnet lettere (NOU 17 (1996–1997)).

De fleste lokale innvandrerorganisasjonene er voksenstyrte, men noen har ungdomsgrupper eller liknende. Mange opererer med familiemedlemskap, men det er usikkert i hvilken grad disse organisasjonene har et tilbud til ungdom. I tillegg finnes det enkelte ungdomsorganisasjoner for ulike minoritetsgrupper som er styrt av ungdommen selv.⁵ De fleste av disse kan rapportere om rekrutteringsproblemer og lav oppslutning, og enkelte møter også en del motstand innad i minoritetsmiljøet. Selv om noen av disse minoritetsungdomsorganisasjonene kan samle mange ungdommer i forbindelse med enkeltarrangementer, er medlemstallene lave og nedslagsfeltet relativt smalt.

Men hva med de «norske» organisasjonene? Er det rom for unge med etnisk minoritetsbakgrunn i det tradisjonelle norske organisasjonslivet? Og hvordan påvirker endringene i det norske sivile samfunn mulighetene for at innvandrerungdom kan delta på lik linje som etnisk norsk ungdom? Kan det tenkes at forvitringen av det tradisjonelle norske organisasjonslivet og de store folkebevegelsene åpner opp for et mer inkluderende sivil samfunn? De tradisjonelle folkebevegelsene var nært knyttet til folks kulturelle identitet med tradisjoner som gjerne strakk seg over flere generasjoner. Medlemskap i målbevegelsen, avholdsbevegelsen og arbeiderbevegelsen handlet om hvem man er og hvor man kommer fra. Det kan derfor tenkes at fornyelsen/forfallet i det norske organisasjonslivet således åpner opp for deltakelse for nye befolkningsgrupper. Det nye organisasjonslivet handler i mye større grad om felles aktiviteter eller felles standpunkt i enkeltsaker. Dersom folk deltar i organisasjoner ut fra tradisjonelle tilhørighetsbånd, er det lite rom for at personer med etnisk minoritetsbakgrunn skal kunne delta i samme organisasjoner som etnisk norske. Det er langt større rom for at majoritet og minoritet skal kunne finne sammen i felles aktiviteter enn i felles tilhørighet til gitte identiteter. Dette kan være en del av forklaringen på at det er mange flere innvandrere i idretten enn i de mer verdibaserte organisasjonene. Mens idretten samler seg omkring felles aktiviteter, er de verdibaserte organisasjonene knyttet til tilhørighet til mer kulturelt betingede verdibaserte fellesskap.

⁵ Eks: Norges Tyrkiske Ungdomsforening (NTGD), Afrikan Youth in Norway, Himilo Youth mfl.

Idretten som integreringsarena

Idretten blir ofte trukket fram som en særlig god arena for integrering. Reglene for samspill er enkle og internasjonale, og terskelen for å delta er lav med tanke på språk- og kulturkompetanse. Man trenger ikke kjenne alle interne koder og kulturelle referanser for å lykkes på fotballbanen. Og gjennom idretten bygger man opp felles referanser som kan danne utgangspunkt for videre samhandling på andre arenaer (Strandbu 2002). Mens de viktigste utfordringene for mange barne- og ungdomsorganisasjoner handler om hvordan de skal rekruttere minoriteter, så har fotballen kommet et skritt lenger ved at mange minoritetsbarn og -ungdom i dag er aktive i klubber og lag. Her handler utfordringene på den ene siden om hvordan man skal nå ut til de gruppene som deltar lite, som for eksempel enkelte grupper minoritetsjenter.⁶ Like viktig er de utfordringene som oppstår når minoritetene er innenfor. Idretten har ikke bare potensial for å skape samhold og fellesskap, men kan også bidra til å reproducere og skape konflikter. Flerkulturelle lag vil stadig komme opp i situasjoner der man på ulike måter må håndtere forskjellighet. Idretten har også en del spesielle utfordringer fordi den er så avhengig av foreldredeltakelse og dugnadsinnsats. Dette kan by på problemer når mange foreldre er ukjent med norsk dugnadskultur og ikke har den språklige kompetansen som skal til for å delta.

Hvorfor bry seg?

Oslo er en flerkulturell by. Om lag en firedel av Oslos befolkning har innvandrerbakgrunn. Ser vi på de yngre gruppene, for eksempel de under 20 år, er andelen enda høyere, cirka én av tre. Men det er store forskjeller mellom bydelene.

I vest er det relativt få unge med etnisk minoritetsbakgrunn, men i andre deler av byen ser det helt annerledes ut. Høyest er andelen unge med etnisk minoritetsbakgrunn i sentrum, sentrum øst og i drabantbyene Alna, Stovner, Grorud og Søndre Nordstrand, der om lag halvparten av alle under 20 år har etnisk minoritetsbakgrunn.

Minoritetsbarn og -ungdom er altså ikke en marginal gruppe i byen. Store deler av Oslos yngre befolkning har foreldre som er født i såkalt ikke-vestlige land. I hvilken grad de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene er i stand til å nå ut til barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn, er derfor ikke et spørsmål om veldedighet overfor

⁶ Blant jenter med pakistansk bakgrunn i 1. klasse på videregående skole i Oslo var det bare 1,5 prosent som oppga å være med i et idrettslag. Samtidig oppga 93 prosent av de samme jentene at de ønsket å delta i en organisert fritidsaktivitet som de da ikke deltok i. (Friberg 2005)

Tabell 1.1 Andel av befolkningen under 20 år med ikke-vestlig bakgrunn i ulike bydeler i Oslo

Bydel	
1. Sentrum	64 %
2. Alna	52 %
3. Stovner	50 %
4. Gamle Oslo	50 %
5. Grorud	47 %
6. Søndre Nordstrand	47 %
7. Bjerke	42 %
8. Grünerløkka	39 %
9. Sagene	32 %
10. Østensjø	22 %
11. St. Hanshaugen	19 %
12. Frogner	16 %
13. Nordstrand	9 %
14. Ullern	7 %
15. Vestre Aker	7 %
16. Nordre Aker	7 %
Oslo i alt	29 %

Kilde: Oslo kommune

en marginal gruppe, men et spørsmål om organisasjonenes oppslutning og legitimitet i et flerkulturelt samfunn. I en periode der de politiske ungdomsorganisasjonene opplever store rekrutteringsproblemer (Wollebæk 2001) og de tradisjonelle organiserte fritidsaktivitetene som idrettslag og speider'n møter stadig hardere konkurranse fra kommersielle tilbud og ikke-organiserte aktiviteter, er inkludering og mobilisering av personer med etnisk minoritetsbakgrunn derfor avgjørende for organisasjonenes egen framtid.

Videre er inkludering av minoritetsbarn og -ungdom viktig for barna og ungdommene selv ettersom organisasjonene er en viktig sosial arena som kan tilby opplevelser, sosial tilhørighet, mening og fellesskapsfølelse for dem som deltar. For samfunnet er et inkluderende organisasjonsliv avgjørende ettersom organisasjonene er formidlere av sentrale humanistiske og demokratiske verdier og bidrar til å utvikle demokratiske medborgeridentiteter som rekker utover organisasjonsdeltakelsen. Ideelt sett skal organisasjonene fungere som et mellomledd og en kanal for innflytelse mellom medlemmene og myndighetene, og bidra til å redusere avstanden mellom styrende og styrte. Sosiale møteplasser som er åpne og inkluderende for alle, og som skaper positive erfaringer av fellesskap mellom mennesker med ulik etnisk og kulturell bakgrunn, kan spille en viktig rolle for å demme opp mot rasisme og fremmedfrykt. Spørsmålet

er i hvilken grad de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene faktisk fyller denne funksjonen. Et annet spørsmål er om man kan forvente at de enkelte organisasjonene – som først og fremst har som formål å fremme sine egne medlemmers interesser – kan forventes å ta et ansvar på dette feltet.

2 Organisasjonene og minoritetene

De som har svart på vårt spørreskjema, representerer et bredt spekter av organisasjoner som har ulike forutsetninger for å nærme seg de problemstillingene vi har stilt spørsmål om. I dette kapitlet vil vi se nærmere på hva som kjennetegner de ulike organisasjonene og hva slags utgangspunkt de har for å nærme seg de problemstillingene vi har skissert i rapporten, samt variasjoner med hensyn til i hvilken grad etniske minoriteter deltar i de ulike organisasjonene som medlemmer og som tillitspersoner med verv i organisasjonene.

Ulike organisasjoner – ulike erfaringer

Frivillige organisasjoner skal i prinsippet ikke være inkluderende for alle i den forstand at alle grupper i samfunnet bør være representert. Fotballklubber er for dem som vil spille fotball og frimerkeklubber er for dem som er interessert i å samle på frimerker. Så lenge man aksepterer at det er kulturelle forskjeller som kan følge etniske skillelinjer, må man også ta høyde for at det er forskjeller i preferanser når det gjelder hva man skal bruke fritiden sin på, og at disse forskjellene kan være systematiske mellom ulike grupper. Det er derfor ikke et mål at alle minoriteter skal være jevnt representert i alle frivillige organisasjoner. I Pakistan har man for eksempel ikke samme tradisjoner for friluftsliv som man har i Norge. Selv om mange nordmenn med pakistansk bakgrunn etter hvert har fått sansen for friluftsliv, kan vi kanskje ikke forvente at Turistforeningen skal få med seg så mange med pakistansk bakgrunn at medlemstallene gjenspeiler befolkningen. Det samme gjelder mange av de organisasjonene som springer ut av de tradisjonelle norske folkebevegelsene.

Noen tilbakemeldinger vi fikk fra organisasjoner som skulle fylle ut spørreskjemaet, kan illustrere dette. En lokal leder i et ungdomslag påpekte tydelig hvordan organisasjonslivet ikke er kulturelt nøytralt og derfor må regne med at etniske minoriteter har andre preferanser:

«Diverre synest desse [spørsmåla] i stor mun å ha lite å gjere med dei forholda som gjeld i eit bygdelag der det som gjeng fram av formålsparagrafen, er å taka vare på

den folkelege kulturen i Telemark slik som slåttespel, dans – springar og gangar – samt kveding.»

Da religion og etnisitet ofte henger tett sammen, gjelder samme problemstillingen i stor grad også de mange religiøse foreningene.

«I vår bydel er det mange etniske minoriteter. Mange av dem tilhører en annen religiøs bakgrunn enn kristendommen. Det sier seg selv at en aktivitetsklubb i en kristen menighet ikke får så stor tilslutning av etniske minoriteter, fordi foreldrene er skeptiske til at dette er et tilbud i regi av en annen religion. Det er vanskelig å tilpasse tilbud i kristne menigheter til etniske minoriteter ved å fjerne det kristne innholdet.»

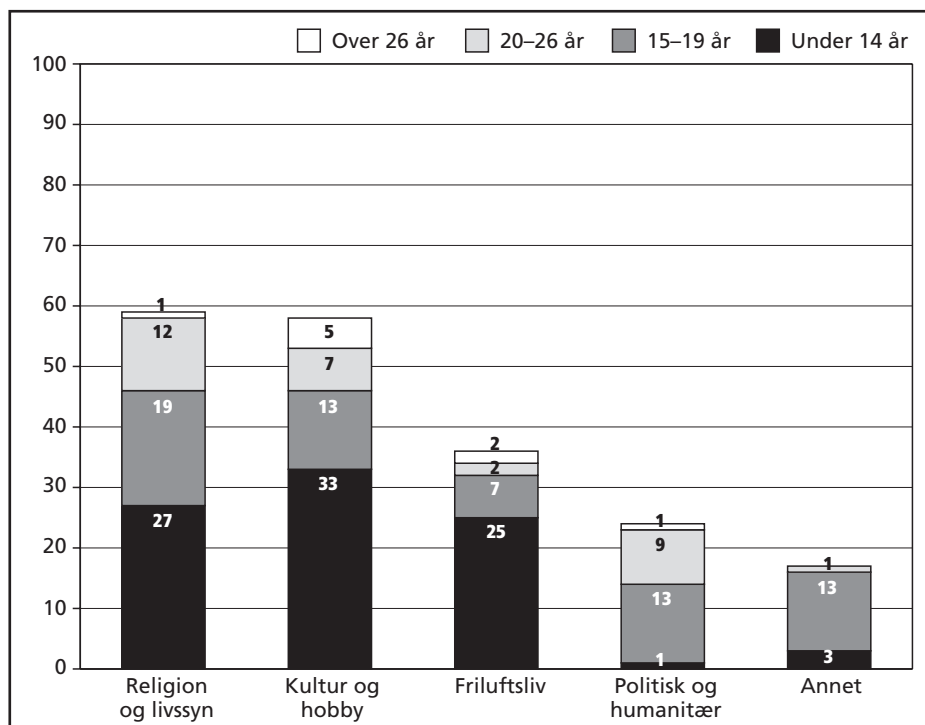
Nå er det slik at mange med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn i Norge er kristne og flere av de kristne menighetene har en meget bred etnisk sammensetning blant sine medlemmer. Ikke minst gjelder det baptistiske og katolske trossamfunn. Kommentarene ovenfor viser likevel hvordan religion og kultur som barriere mot deltakelse ikke bare handler om egenskaper ved etniske minoriteter – eller «de andre» – men også om det norske organisasjonslivet selv – som nettopp er bærere av religiøse og kulturelle tradisjoner i Norge. Akkurat som man ikke kan forvente at minoritetsorganisasjoner basert på felles etnisk identitet og innvandringsbakgrunn skal appellere til etnisk norsk ungdom, kan man heller ikke forvente at organisasjoner som er nært knyttet til etnisk norske kulturelle og religiøse tradisjoner, skal tiltrekke seg ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn. Det finnes likevel eksempler på at organisasjoner som neppe appellerer til hverandres medlemmer, kan samarbeide og utveksle erfaringer. Den Kurdiske Ungdomsforening i Oslo har for eksempel hatt felles arrangementer med lokale bygdeungdomslag, der man har arrangert oppvisninger av tradisjonelle folkedanser og musikk fra Norge og de kurdiske områdene. Det behøver altså ikke være en målsetting at hver enkelt frivillig organisasjon skal gjenspeile befolkningen. De frivillige organisasjonene bør likevel være inkluderende i den forstand at de skal legge til rette for at alle som ønsker å delta, skal ha muligheten. Og hvis vi ser på organisasjonslivet under ett, så burde det være et mål at alle grupper er representert.

Kjennetegn ved organisasjonene i utvalget

Som nevnt representerer utvalget i undersøkelsen et bredt spekter av ulike typer barne- og ungdomsorganisasjoner. Politiske ungdomsorganisasjoner, sjakkklubber, sangkor, speidergrupper, religiøse ungdomsgrupper, fritidsklubber, elevorganisasjoner, hobbyforeninger og så videre har svart på spørreskjemaet. Fellesnevneren er at de er med-

lemmer i Barne- og Ungdomsrådet i Oslo (BURO). Av praktiske analytiske årsaker og med fare for å øve vold mot organisasjonenes egen selvforståelse har vi valgt å plassere organisasjonene inn i fem kategorier som har visse fellestrekk: *Foreninger for religion og livssyn* er hovedsakelig ungdomsforeninger tilhørende ulike menigheter og tros-samfunn. *Foreninger for kultur og hobby* kan være kor, frimerkeklubber eller foreninger for rollespill. *Foreninger for friluftsliv* utgjøres hovedsakelig av lokale speidergrupper. *Politiske og humanitære organisasjoner* består av politiske ungdomsorganisasjoner – både partipolitiske som AUF eller Unge Høyre og saksorienterte som Natur og Ungdom eller Europeisk Ungdom – samt ungdomsforeningene til humanitære organisasjoner som Røde Kors og Norsk Folkehjelp. Restkategorien «annet» består blant annet av studentorganisasjoner og enkelte minoritetsorganisasjoner. Kategoriene er hovedsakelig basert på respondentenes egen plassering av seg selv i spørreskjemaet, men også dels på koding i ettertid basert på organisasjonsnavn ettersom veldig mange plasserte seg i kategorien «annet». Dette kan by på enkelte problemer. Lokale speiderforeninger har for eksempel blitt postkodet som organisasjoner for friluftsliv, selv om enkelte speidergrupper like gjerne kunne definert seg som religiøse foreninger eller foreninger for kultur og hobby.

Figur 2.1 Organisasjonstype og alderssammensetning. N=198

Som det går fram av figur 2.1, henvender foreninger for religion og livssyn, kultur og hobby samt friluftsliv seg både mot barn under 14 år og mot eldre ungdommer, mens de politiske og humanitære organisasjonene og organisasjonene i kategorien «annet» hovedsakelig henvender seg til ungdom over 14 år. Blant de organisasjonene der hovedvekten av medlemmene er barn under 14 år, ledes nesten alle av voksne over 26 år, mens de organisasjonene der hovedvekten av medlemmene er ungdom over 14 år, langt oftere ledes av ungdom under 26 år.

Ofte snakker man om en organisasjon som hele organisasjonsstrukturen under samme paraply, for eksempel at AUF inkludert alle lokallag og fylkeslag er en organisasjon. Slik bruker vi ikke ordet i denne rapporten. Vi omtaler alle enhetene som har svart på spørreskjemaet, som en organisasjon, uavhengig om det er en nasjonal forening, et fylkeslag, en lokalforening eller et frittstående organisasjonsledd. Flertallet av respondentene – 60 prosent – representerer lokallag. Seks prosent representerer en nasjonal organisasjon, mens 14 prosent representerer fylkesledd eller krets. Åtte prosent representerer selvstendige organisasjoner uten tilknytning til andre ledd, mens 14 prosent har svart «annet», uten at vi vet hva det innebærer.

De fleste organisasjonene er relativt små. En firedel av organisasjonene har 20 medlemmer eller færre. Den største gruppen av organisasjonene – 36 prosent – har mellom 20 og 50 medlemmer. 17 prosent av organisasjonene har mellom 50 og 100 medlemmer, mens 23 prosent har over 100 medlemmer. Omtrent halvparten av organisasjonene har én eller flere ansatte som jobber hel- eller deltid for organisasjonen.

Medlemskontingent er den viktigste inntektskilden for de fleste av organisasjonene. 86 prosent av organisasjonene har inntekter fra medlemskontingent. 64 prosent av organisasjonene mottar kommunal eller fylkeskommunal driftsstøtte, mens 28 prosent mottar statlig driftsstøtte. 36 prosent har mottatt prosjektmidler – enten offentlige eller andre. For 16 prosent av disse igjen er det stilt krav om etnisk mangfold i forbindelse med tildeling av prosjektmidlene.

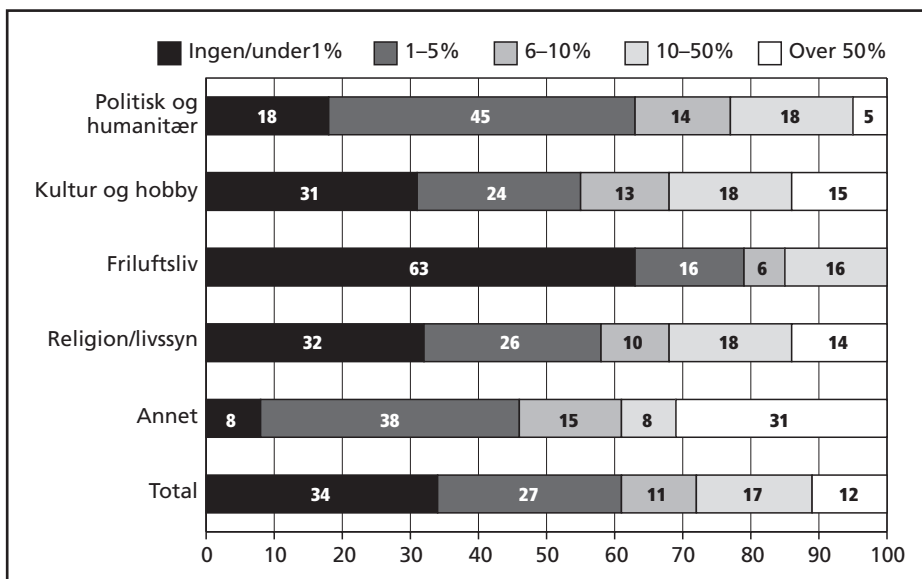
Minoritetsandel blant medlemmene

Personer med ikke-vestlig minoritetsbakgrunn er i spørreskjemaet definert som en person som enten selv er født eller har to foreldre som er født i et ikke-vestlig land. Ikke-vestlige land er definert som land utenfor Vest-Europa, Nord-Amerika eller Australia. Dette er i tråd med Statistisk sentralbyrås definisjon av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen. Unge med ikke-vestlig bakgrunn er i varierende grad med i de ulike typene organisasjoner.

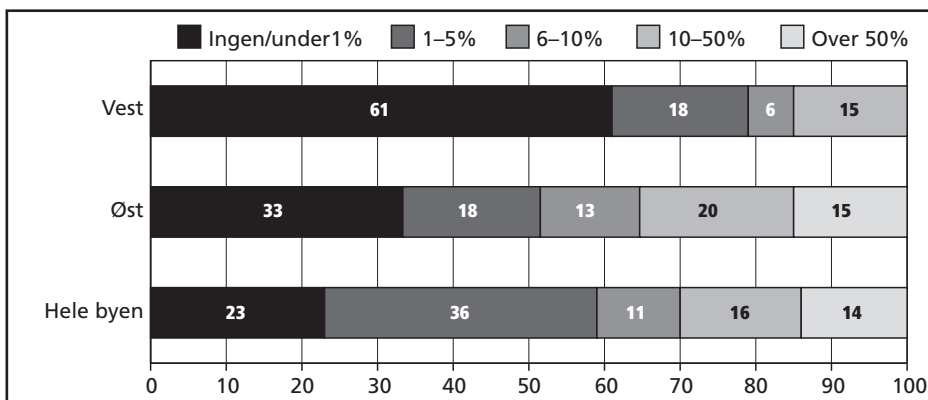
Én av tre organisasjoner har ingen medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn, mens litt over én av fire har mellom én og fem prosent medlemmer med minoritetsbakgrunn.

De aller fleste organisasjonene er så små at dette vil bety at de har ett eller to medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Én av ti organisasjoner har mellom seks og ti prosent, mens 17 prosent av organisasjonene har mellom ti og 50 prosent medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Til slutt er det tolv prosent av organisasjonene som har mer enn 50 prosent medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Denne gruppen består av enkelte minoritetsorganisasjoner, religiøse foreninger eller fritidsklubber.

Figur 2.2 Andel medlemmer med ikke-vestlig bakgrunn i ulike organisasjoner. N=198

Figur 2.3 Andel medlemmer med minoritetsbakgrunn i organisasjonene, etter hvor i byen de hovedsakelig rekrutterer medlemmer. N=198

I tråd med hva man kan forvente ut fra de ulike organisasjonenes forankring og innretning, er det markante forskjeller i andelen medlemmer med ikke-vestlig bakgrunn.

Det er heller ikke overraskende at det er høyere andel minoriteter i organisasjonene som hovedsakelig rekrutterer på østkanten av Oslo enn de som hovedsakelig rekrutterer på vestkanten. Blant dem som rekrutterer i vest, er det over 60 prosent som ikke har noen medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Men også blant dem som hovedsakelig rekrutterer i øst – der barn og unge med ikke-vestlig familiebakgrunn utgjør en stor andel av befolkningen – er det så mange som en tredel av organisasjonene som ikke har medlemmer med minoritetsbakgrunn. Dette er et meget høyt tall med tanke på at unge med ikke-vestlig familiebakgrunn utgjør mellom 30 og 60 prosent av befolkningen under 20 år i de østlige bydelene. Dersom organisasjonene i utvalget skulle sånn noenlunde gjenspeile befolkningen i byen, så skulle det store flertallet av organisasjoner havnet i kategorien «10–50 %». Slik er det ikke.

Det er langt flere barneorganisasjoner enn ungdomsorganisasjoner som ikke har minoritetsmedlemmer. Det henger sannsynligvis sammen med hva slags type organisasjoner det er snakk om. Organisasjoner for friluftsliv (speider'n), religiøse organisasjoner og kultur og hobbyorganisasjoner retter seg i større grad mot barn, og dette er samtidig organisasjoner som i større grad enn mange andre er knyttet til tradisjonelle norske kulturelle og religiøse aktiviteter.

Bare 44 prosent av organisasjonene mener at etniske minoriteter er underrepresentert blant deres medlemmer. Ser vi på Oslo som helhet og organisasjonenes egne svar på andelen minoriteter blant medlemmene, er det ingen tvil om at etniske minoriteter er underrepresentert i langt flere av organisasjonene enn disse 44 prosentene. Det er imidlertid en del som tyder på at dette kan ha noe med lokalisering av organisasjonene å gjøre. I speider'n har man for eksempel langt flere lokale grupper i typiske etnisk norske boområder enn i områder med høyere minoritetsandel. De enkelte lokalgruppene kan dermed ha en medlemsmasse som gjenspeiler befolkningen i området de rekrutterer fra, men ser man på byen eller bydelen under ett, er likevel etniske minoriteter kraftig underrepresentert. Det samme mønsteret ser vi blant fotballag for barn og unge. Lag i områder med høy andel minoriteter forvitrer, samtidig som det opprettes nye lag først og fremst i typisk «norske» boområder (Carlsson og Haaland 2006).

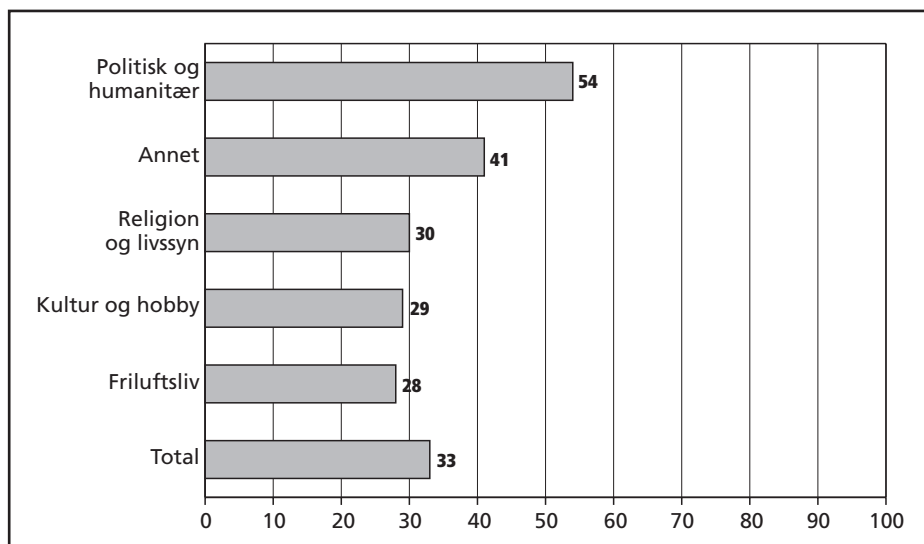
Det er vanskelig å kartlegge hvordan ulike landgrupper er representert når vi analyserer på organisasjonsnivå – til dette formålet er data på individnivå langt bedre egnet. Men det synes som om barn/ungdom med bakgrunn fra Pakistan er svakt representert i forhold til deres andel i befolkningen. Dette bildet stemmer for øvrig med tidligere forskning, som har vist store variasjoner i deltakelse mellom ulike landgrupper (Friberg 2005).

Minoritetsrepresentasjon i ledelsen av organisasjonene

En ting er hvor stor andel av medlemmene som har etnisk minoritetsbakgrunn. En annen er hvordan disse er representert i ledelsen av organisasjonene. Dette kan si noe om hvordan personer med minoritetsbakgrunn blir møtt innad i organisasjonene. At personer som selv har etnisk minoritetsbakgrunn, er aktive i organisasjonenes ledelse, kan også ha betydning for videre rekruttering av andre medlemmer med minoritetsbakgrunn. Fra tidligere forskning vet vi blant annet at man i fagbevegelsen har en relativt høy andel minoriteter i medlemsmassen, samtidig som de er meget svakt representert i de ledende organene i forbundene og LO (Friberg & Lund 2005). Figur 2.4 viser andelen organisasjoner som har personer med etnisk minoritetsbakgrunn i styret eller andre deler av organisasjonens ledelse.

Det er bare én av tre organisasjoner som har mer enn fem prosent medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Like mange organisasjoner har personer med etnisk minoritetsbakgrunn i styret eller andre deler av ledelsen (for de aller fleste er det snakk om styret). Ser vi på sammenhengen mellom medlemsmasse og ledelse, ser vi at blant de organisasjonene som har mer enn fem prosent medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn, er det hele 57 prosent som har personer med etnisk minoritetsbakgrunn i ledelsen. De færreste organisasjoner har så mange som 20 personer i styret; ser vi på organisasjonslivet som helhet, betyr det at etniske minoriteter er klart overrepresentert

Figur 2.4 Andel organisasjoner som har personer med ikke-vestlig bakgrunn i ledelsen, ulike typer organisasjoner. N=198

i organisasjonenes ledelse i forhold til hvor stor andel de utgjør av medlemmene. Dette kan tyde på at organisasjonene har vært flinke til å involvere sine minoritetsmedlemmer og aktivisere dem i organisasjonenes ledelse. Flere organisasjoner har også trukket fram at dette kan fungere som en rekrutteringsstrategi, ved å løfte fram noen rollemodeller som kan bidra til å få andre unge med minoritetsbakgrunn til å interessere seg for organisasjonene.

En annen tolkning er at dersom unge med minoritetsbakgrunn møter flere barrierer mot å bli medlemmer i frivillige organisasjoner, så vil de som faktisk melder seg inn, være spesielt motiverte for å ta på seg verv. Resultatene fra tidligere forskning tyder på at dette kan være tilfellet, særlig for jenter med minoritetsbakgrunn og deres tilbøyelighet til å ta på seg verv i organisasjonene (Friberg 2005). Det er særlig i de politiske og humanitære organisasjonene at andelen organisasjoner som har personer med etnisk minoritetsbakgrunn i ledelsen, er høy (54 %) i forhold til andel minoriteter blant medlemmene. Dette kan dels henge sammen med at disse i større grad enn de andre organisasjonene styres av ungdom, og det kan dels henge sammen med at disse organisasjonene har et mer bevisst forhold til sin egen rolle når det kommer til integrering av minoritetsungdom. Flere representanter for politiske ungdomsorganisasjoner forteller at de er bevisste på å få til en best mulig representasjon i styrene både med hensyn til kjønn og etnisk bakgrunn. Disse tallene tyder på at dette er noe mange har fått til rimelig bra.

Integrering av unge med innvandrerbakgrunn har blitt et tema som diskuteres en del i det frivillige organisasjonslivet. Dette er et tema som unge som selv har minoritetsbakgrunn, har god greie på, men noen kan fortelle at de lett havner i et dilemma. Ved å representere «minoriteter» kan de bli hørt og få en stemme på et felt de har en særlig kunnskap om. Samtidig er det mange som føler seg fanget i rollen som minoritetsrepresentant, og som helst vil slippe å få tildelt denne rollen. Flere unge med minoritetsbakgrunn kan fortelle at de gjerne blir invitert i ulike fora for å snakke om integrering og minoritetsspørsmål, men at det er veldig vanskelig å slippe til når det er snakk om andre temaer. Enkelte trekker parallellen til hvordan det tidligere var for jenter i ungdomspolitikken – de fikk jobbe med «myke» temaer som likestilling og familiepolitikk, men når det var snakk om økonomi og andre «harde» temaer, tok guttene over. Dette kan være en årsak til at mange unge med minoritetsbakgrunn foretrekker å delta i egne minoritetsorganisasjoner – der de kan engasjere seg i et bredere spekter av saker uten å bli plassert i bås som «minoritetsrepresentant».

Hvilken rolle kan minoritetsorganisasjonene spille?

Det finnes i dag en rekke organisasjoner som er opprettet av og for minoritetsungdom – gjerne basert på felles opprinnelsesland eller etnisk gruppe. Eksempler på slike organisasjoner er Vietnamesisk Studentforening, Norges Tyrkiske Ungdomsforening, Den Kurdiske ungdomsforening og Afrikan Youth in Norway. Mens de fleste kun henvender seg til medlemmer av en spesifikk etnisk gruppe, er andre i ferd med å utvikle seg til bredere organisasjoner for personer med en viss tilknytning til eller interesse for et land eller region. Norges Tyrkiske Ungdomsforening har for eksempel en nestleder med etnisk norsk bakgrunn. Mange av ungdomsorganisasjonene favner også bredere på tvers av ulike etniske grupper i hjemlandet enn det tilsvarende voksenstyrte organisasjoner gjør. Det finnes også en del organisasjoner og aktivitetstilbud som ikke retter seg spesielt mot noen minoritetsgruppe, men som har klart å samle mange unge med etnisk minoritetsbakgrunn, som for eksempel Agenda X, som er tilknyttet Antirasistisk Senter, og Oslo Sportsklubb. Minoritetsorganisasjonene skiller seg fra tradisjonelle norske organisasjoner ved at de ofte tilbyr langt bredere tilbud og skal dekke behov på flere livsområder enn de mer tradisjonelle organisasjonene som henvender seg til et snevrere interessefelt. De er også oftere organisert som lokale frittstående organisasjoner uten nasjonal overbygning. Minoritetsorganisasjonene selv trekker fram krav til organisasjonsstruktur som et hinder for å få offentlig støtte på linje med andre organisasjoner. Mens driftsmidler fordeles etter kriterier knyttet til organisasjonsstruktur og medlemstall, fordeles prosjektmidler etter konkrete aktiviteter. Representanter for minoritetsorganisasjonene har trukket fram at disse organisasjonene ofte har en mer «ovenfra-og-ned»-organisering basert på enkelte ildsjeler som ønsker å skape et tilbud for andre ungdommer. Kombinasjonen av finansiering ofte basert på prosjektmidler heller enn midler til daglig drift og svak organisasjonsstruktur der organisasjonen er avhengig av et fåtall ildsjeler, har gjort at mange minoritetsorganisasjoner sliter med kontinuiteten i driften.

Fra myndighetenes side har det vært en viss skepsis mot at minoritetsungdom organiserer seg i egne organisasjoner basert på etnisk tilhørighet og opprinnelsesland. Det har vært en oppfatning av at det er positivt at minoritetsungdom deltar i såkalte interessebaserte organisasjoner – organisasjoner som er basert på felles aktiviteter og/eller felles interesser og verdier på tvers av etnisk bakgrunn, mens man har vært bekymret for at identitetsbaserte organisasjoner for bestemte etniske grupper kan virke segregerende. Dette synspunktet trekkes blant annet fram i den offentlige utredningen Fritid med mening:

«Nå kan man spørre om hvor ønskelig det er med egne organisasjoner for minoritetsgrupper, (...). Noen vil ut fra en integreringstankegang kunne mene at det ideelt sett ikke er ønskelig at minoriteter organiserer seg i egne organisasjoner, da dette kan

skape skiller mer enn samhandling og sosialt fellesskap på tvers av etniske grenser. I det lange løp ville det etter deres mening vært bedre om disse organisasjonene ble overflødiggjort.» Videre står det at «Det er relativt særegent for minoritetsfeltet at grupper av befolkningen organiserer seg for å fremme gruppens behov og synspunkter på et bredt felt av livsområder» (NOU 2006:13).

Dette er en reell problemstilling, men det er flere grunner til å sette spørsmålsteget ved et slikt skille mellom tradisjonelle norske interessebaserte organisasjoner og etnisk identitetsbaserte organisasjoner. Veldig mange av de tradisjonelle norske organisasjonene er nært knyttet opp til tradisjonell etnisk norsk kultur og religion – det gjelder bygdeungdomslagene, de kristne organisasjonene og til en viss grad organisasjoner i krysningfeltet mellom religion og friluftsliv som speider'n og KFUK-KFUM. At innvandrerungdom etablerer tilsvarende organisasjoner knyttet opp mot sine religiøse og kulturelle tradisjoner, burde sånn sett verken overraske eller bekymre noen.

Såkalte interesse- eller verdibaserte organisasjoner er (i motsetning til identitetsbaserte organisasjoner) fundert på at medlemmene har noen felles interesser eller verdier som de ønsker å fremme. Å tilhøre en etnisk minoritetsgruppe kan være en sentral del av folks erfaringsbakgrunn, og medlemmene av minoritetsgruppen møter mange felles utfordringer knyttet til språklige og kulturelle utfordringer i møte med majoriteten. Ofte vil de ha mange felles erfaringer og utfordringer knyttet til fordommer, diskriminering, balansegang mellom krav og forventninger fra foreldre og storsamfunn og ønske om å bevare felles kulturarv at det er helt naturlig – også ut fra en tradisjonell norsk organisasjonstankegang – at de organiserer seg i egne interesseorganisasjoner. Liknende argumenter trekkes også fram av forfatterne av Fritid med mening (NOU 2006:13).

Minoritetsorganisasjonene selv trekker også fram at de har en integrerende funksjon i det at de kan nå ut til ungdom som aldri ville blitt med i en tradisjonell norsk organisasjon. Minoritetsorganisasjonene har et nettverk i miljøene som andre organisasjoner ikke har, og for mange vil terskelen være mye lavere for å bli medlem i en organisasjon for andre unge med samme bakgrunn enn for å bli med i en tradisjonell norsk frivillig organisasjon. Mange minoritetsungdommer føler at de ikke har nok organisasjonskompetanse til å hevde seg i det ordinære organisasjonslivet. Gjennom deltakelse i minoritetsorganisasjonene kan de få trening i organisasjonsarbeid, positive erfaringer fra det å delta i en organisasjon og kontakt med andre organisasjoner. På den måten kan minoritetsorganisasjonene fungere som en plattform for videre deltakelse på andre arenaer. Dette er til dels tanken bak BUROs minoritetsprosjekt MinUng, der ett av elementene nettopp er å knytte nettverk og kontakter på tvers av ulike minoritets- og majoritetsorganisasjoner. BURO mener å se en tendens til at kontakt mellom organisasjonene fører til at enkelte medlemmer i minoritetsorganisasjoner også engasjerer seg i andre organisasjoner som de har samarbeidet med.

3 Rekruttering

Vi vet at barn og unge med minoritetsbakgrunn er underrepresentert som medlemmer i de frivillige organisasjonene. Et sentralt tema når det gjelder inkludering blir da rekruttering. Hvordan rekrutteres medlemmer til organisasjonene, og ligger det noen ekskluderende mekanismer i måten medlemmer vanligvis rekrutteres på? Er dette noe organisasjonene selv er opptatt av, og hva gjør de eventuelt for å rekruttere flere medlemmer med minoritetsbakgrunn?

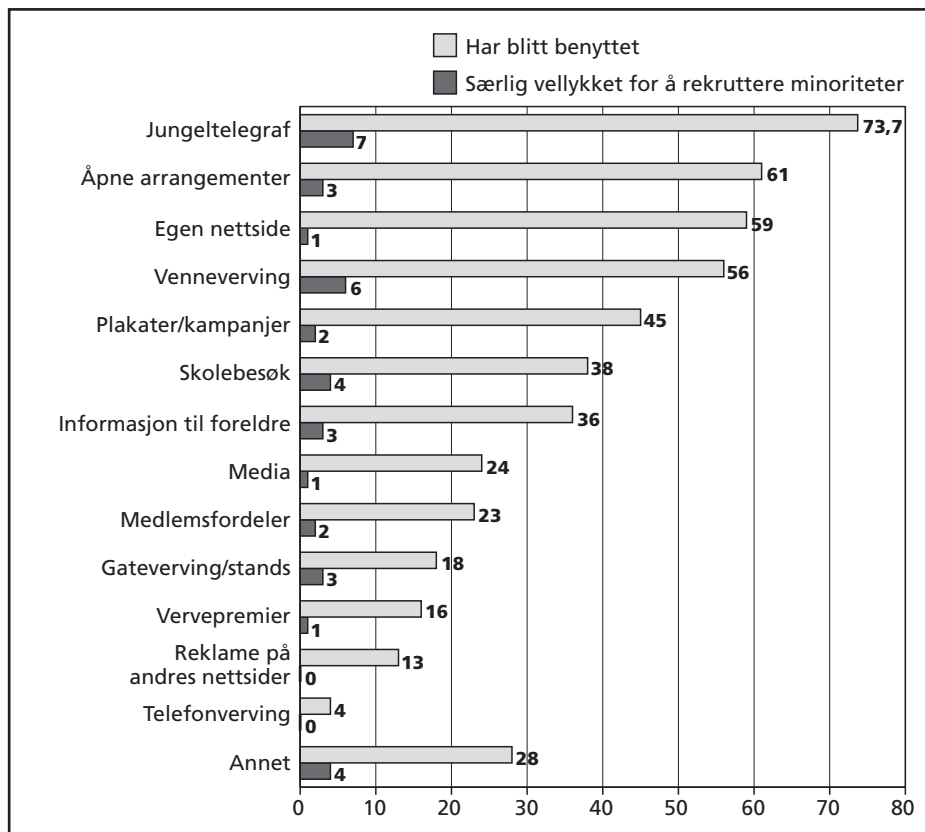
Hvordan rekrutterer organisasjonene medlemmer?

Det er selvfølgelig ikke bare unge med minoritetsbakgrunn som skal rekrutteres til organisasjonene. Alle organisasjoner må rekruttere medlemmer, men det kan variere hvor aktivt de behøver å jobbe med det. Enkelte organisasjoner jobber aktivt for stadig å rekruttere nye medlemmer – enten på grunn av stor gjennomtrekk eller fordi interessen i utgangspunktet er begrenset. Andre har nok med å håndtere dem som kommer av seg selv, i tillegg til dem som allerede er medlemmer. Organisasjoner med yngre medlemmer har gjerne større gjennomtrekk enn de som organiserer eldre ungdom. Mens man innen mange idrettsklubber ikke behøver å rekruttere så aktivt, så kan det virke som om de fleste frivillige organisasjonene har et bevisst og aktivt forhold til medlemsrekruttering. 72 prosent av alle organisasjonene i utvalget oppga at de hadde en plan for å rekruttere flere medlemmer og litt over halvparten av disse hadde denne planen nedfelt i skriftlige dokumenter.

De uformelle rekrutteringskanalene som går via venner og nettverk, er de som brukes mest. 73 prosent oppgir at de benytter jungeltelegrafene for å rekruttere medlemmer og videre oppgir 56 prosent at de benytter venneverving. Et flertall av organisasjonene har egne nettsider (59 %) og mange benytter også plakater og liknende for å nå ut til potensielle medlemmer (45 %). En del organisasjoner har også benyttet mer direkte informasjonskanaler som skolebesøk (38 %) og informasjon til foreldre (36 %). Et mindre antall har benyttet metoder som medlemsfordeler (23 %), gateverving (18 %), vervepremier (16 %), reklame på andres nettsider (13 %) og telefonverving (4 %).

Som figur 3.1 viser, er det ingen rekrutteringsmetoder som skiller seg ut ved at de har vært spesielt vellykkede med hensyn til å rekruttere medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Totalt er det 14 organisasjoner som oppgir at jungeltelegraf har vært vellykket når det gjelder å rekruttere minoritetsmedlemmer, elleve trekker fram venneverving, åtte trekker fram skolebesøk, informasjon til foreldre nevnes av fem, like mange nevner åpne arrangementer og gateverving/stands, mens noen få trekker fram medlemsfordeler, plakater/kampanjer, nettsider, media og vervepremier. I samtalene med representanter for organisasjonene er det flere som mener at jungeltelegraf og venneverving kan virke ekskluderende. En fylkesleder for et ungdomsparti fortalte at det hendte at noen meldte seg inn bare fordi de sympatiserte med partiprogrammet, men det var kun de som ble dratt med av venner som allerede var med i organisasjonen, som ble aktive. Dette gjorde det vanskelig å nå ut til nye grupper. Mange forteller at det lett oppstår en sammensveiset gjeng blant de aktive medlemmene og at dette kan

Figur 3.1 Hvilke rekrutteringskanaler benyttes, og hvilke har ev. vært spesielt vellykkede for å rekruttere etniske minoriteter? N=198

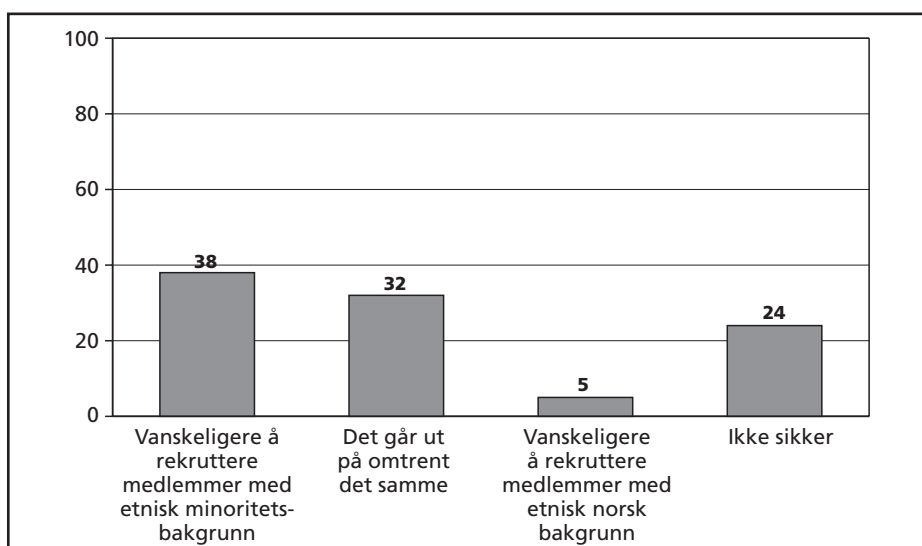
gjøre terskelen høy for nykommere. De mest brukte og mest effektive rekrutteringskanalene kan dermed ha en tendens til å forsterke og befeste den medlemsprofilen som organisasjonen allerede har, heller enn å trekke inn nye grupper fra nye miljøer. Dersom organisasjonene ønsker å nå ut til andre grupper enn de miljøene man tradisjonelt har rekruttert fra, må de antakelig også komme opp med nye måter å rekruttere medlemmer på som ikke er like avhengige av eksisterende sosiale nettverk.

Er det vanskeligere å rekruttere unge med minoritetsbakgrunn?

En stor andel (38 %) av organisasjonene i utvalget opplever at det er vanskeligere å rekruttere medlemmer med minoritetsbakgrunn enn det er å rekruttere medlemmer med etnisk norsk bakgrunn. Litt færre (32 %) mener det omtrent går ut på det samme, og det er hovedsakelig organisasjoner som har en del medlemmer med minoritetsbakgrunn som oppgir dette. Én av fire vet ikke. Fem prosent mener det er lettere å rekruttere medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn.

Organisasjoner for friluftsliv – som altså i stor grad dreier seg om lokale speidergrupper – skiller seg ut ved at de i større grad synes det er vanskelig å rekruttere minoriteter (67 %). Organisasjonene i kategorien «annet» synes ikke det er vanskelig å rekruttere

Figur 3.2 Hvordan er det å rekruttere etniske minoriteter sammenliknet med å rekruttere andre medlemmer? Prosent. N=191

minoriteter. Det er ingen forskjell mellom organisasjoner som hovedsakelig rekrutterer i vest og organisasjoner som hovedsakelig rekrutterer i øst.

På bakgrunn av elevundersøkelsen i 2005 har vi tidligere særlig trukket fram økonomi, nettverk/rekrutteringskanaler og foreldres holdninger og andre forpliktelser som viktige barrierer mot deltakelse for en del minoritetsgrupper (Friberg 2005). Her har vi ønsket å få et inntrykk av hvilke årsaker organisasjonene selv opplever som de viktigste årsakene til at det er vanskeligere å rekruttere.

Tabell 3.1 Andel av dem som har svart at det er vanskeligere å rekruttere medlemmer med minoritetsbakgrunn, som mener at følgende årsaker er svært eller ganske viktige. N=68

Årsak til at det er vanskeligere å rekruttere medlemmer med minoritetsbakgrunn	%
De kjenner ikke til hva organisasjonen driver med	78
De kjenner ikke noen som er med	66
Ikke interessert i det organisasjonen holder på med	61
De foretrekker aktiviteter med andre med samme etniske bakgrunn	57
De tenker at de ikke passer så godt inn	39
Foreldre tror det ikke er trygt/bra for barna	23
Foreldre skeptiske på grunn av dugnadsforpliktelser	18
Foreldre skeptiske pga. økonomiske forpliktelser	17
Svært få med minoritetsbakgrunn i området	16
Foreldre engstelige for at de skal komme i kontakt med alkohol	9
De har lite fritid	4

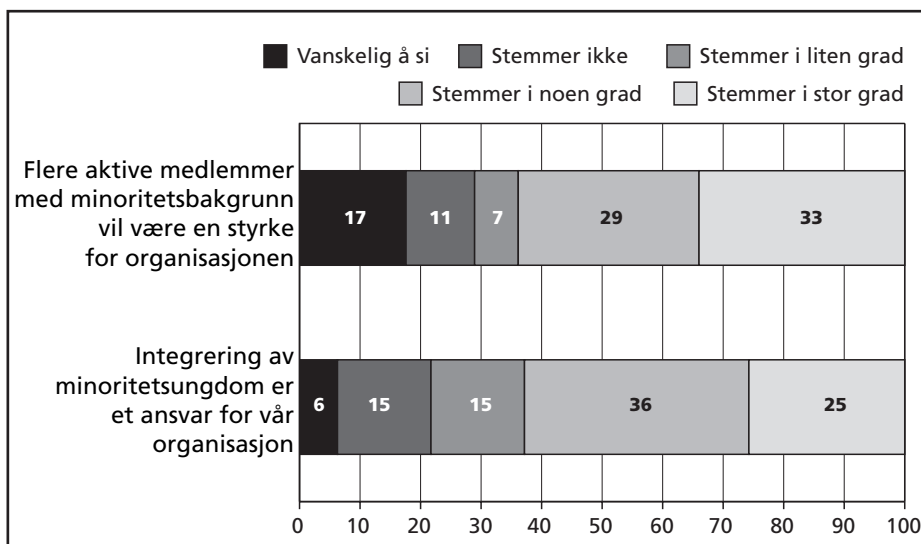
Det er et tydelig mønster at langt flere trekker fram årsaker som går på manglende informasjon og nettverk hos ungdommene selv enn det er organisasjoner som trekker fram skepsis fra foreldre. Det er også mange som mener at unge med minoritetsbakgrunn ikke er interessert i det organisasjonene holder på med, og at de foretrekker aktiviteter sammen med andre med samme etniske bakgrunn. Tidligere resultater har vist at manglende interesse ikke nødvendigvis er det som hindrer deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter generelt (Friberg 2005). Også flere representanter for minoritetsorganisasjonene legger vekt på at skepsis fra foreldre er den viktigste barrieren for å rekruttere unge med minoritetsbakgrunn. Likevel kan det godt stemme for mange av organisasjonene i utvalget at manglende kjennskap og interesse for akkurat hva de holder på med, er en viktig grunn til at det er vanskelig å rekruttere. Mange av organisasjonene er knyttet til kristne tradisjoner eller tradisjonelt norsk friluftsliv, som vil ha mindre appell i en del minoritetsmiljøer. Dersom organisasjonenes egne oppfatninger om at manglende informasjon og kunnskap om hva slags tilbud som finnes, er de viktigste barrierene mot deltakelse stemmer, legger dette et stort ansvar på organisasjonene selv for å sørge for at denne informasjonen når ut til alle grupper barn og unge.

Er organisasjonene opptatt av å inkludere minoriteter?

Innledningsvis har vi beskrevet hvorfor inkludering av minoritetsbarn og -ungdom i organisasjonslivet er en viktig politisk målsetting. Både hensynet til barn og unges like muligheter til utfoldelse, hensynet til organisasjonenes oppslutning og legitimitet og integreringspolitiske hensyn tilsier at dette er et arbeid som bør prioriteres. De senere årene har både Barne- og Ungdomsrådet i Oslo (BURO), Landsrådet for Norges Barne- og Ungdomsorganisasjoner (LNU) og andre representanter for de frivillige organisasjonene satt dette høyt på dagsorden, blant annet gjennom LNU's prosjekt Åpen og Inkluderende og BUROs MinUng-prosjekt og initiativ til denne forskningen. For de enkelte organisasjonene kan det imidlertid stille seg annerledes. De fleste organisasjonene er små og lokale, og deres viktigste hensyn er – og bør være – å skape et godt tilbud til sine medlemmer og fronte den eller de sakene og aktivitetene organisasjonene er opprettet for. Abstrakte målsettinger som handler om barn og unges rettigheter, organisasjonslivets generelle legitimitet og sosial integrering, vil ofte være ganske fjernt fra deres daglige organisasjonsdrift.

Ved å gi organisasjonene to ulike utsagn som de deretter skulle vurdere etter i hvilken grad de stemmer overens med situasjonen i deres organisasjon, ønsket vi for det første å få et inntrykk av i hvilken grad de ser en egeninteresse i å inkludere flere minoritetsbarn og -ungdom og for det andre i hvilken grad de ser dette som et (samfunns)ansvar for sin organisasjon.

Figur 3.3 I hvilken grad stemmer følgende utsagn med situasjonen i organisasjonene. (N=191)

Svarene er ikke entydige, men et flertall av organisasjonene ser en viss egeninteresse i å rekruttere flere medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn, samtidig som de også til en viss grad mener at de har et samfunnsansvar for inkludering. På spørsmålet om flere aktive medlemmer med minoritetsbakgrunn ville være en styrke for organisasjonen, svarte én av tre at dette stemmer i stor grad. Og nesten like mange mente det stemmer i noen grad. I overkant av en tredel er negative eller usikre. På spørsmålet om integrering av minoritetsbarn og -ungdom er et ansvar for organisasjonen, var fordelingen av svarene ganske lik – to tredeler var hovedsakelig positive, mens en tredel var negativ eller usikre. Andelen som ser en egeninteresse i å få med flere minoritetsungdommer og som også ser dette som et samfunnsansvar, er litt høyere blant de politiske og humanitære organisasjonene. Som en ungdomspartileder fortalte:

«Hvis vi skal representere en god politikk for alle som bor i Norge, er det viktig at vi får inn flest mulig perspektiver, ikke bare en snever gruppe folk som alle har de samme erfaringene.»

Nesten ingen av de politiske og humanitære organisasjonene svarte nei på disse spørsmålene. Men også blant de andre er det et flertall som både ser en egeninteresse og et ansvar når det gjelder å inkludere unge med minoritetsbakgrunn. Man kunne forvente at fylkeslag og nasjonale organisasjoner var mer opptatt av å ta et samfunnsansvar for integrering enn hva små lokallag er, men vi finner ikke hold for dette. Lokallagene mener at integrering er et ansvar for dem i omtrent like stor grad som organisasjonene på høyere nivå.

Fra ord til handling

De fleste organisasjonene mener at de har en egeninteresse i å inkludere unge med minoritetsbakgrunn, og de fleste anser også at de gjennom sitt virke har et visst ansvar for å bidra til integrering. Veien fra abstrakte mål og holdninger til konkrete handlinger kan likevel være lang.

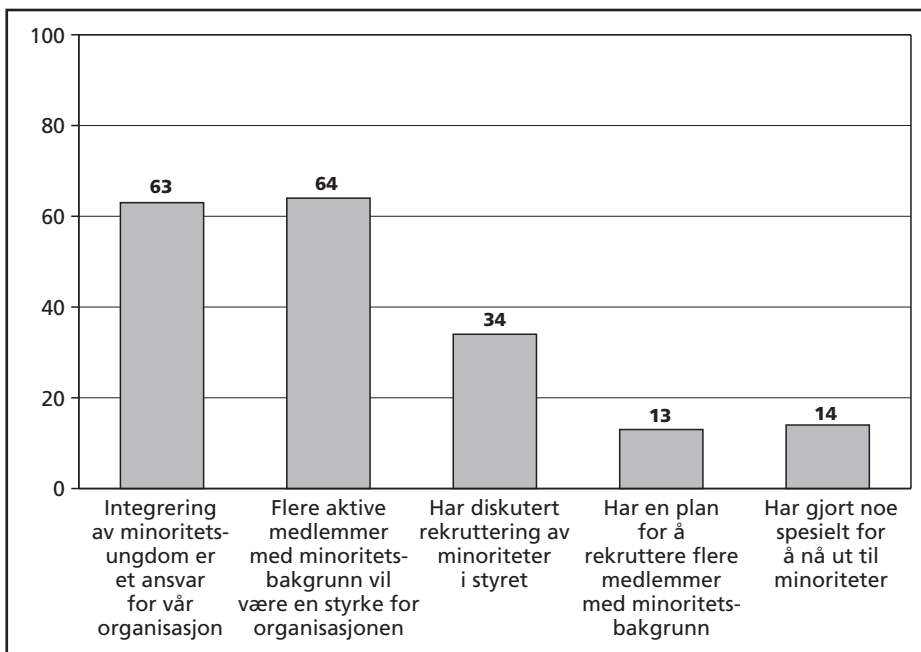
Mens nesten to av tre organisasjoner oppgir at de ser integrering som et ansvar for organisasjonen og at de ville ha en egeninteresse i å få med seg flere medlemmer med minoritetsbakgrunn, er det bare en tredel som har diskutert temaet i styret og langt færre som har en plan eller noen konkrete tiltak å vise til.

Ikke overraskende er det flest blant de politiske og humanitære organisasjonene som ser integrering som et samfunnsansvar for organisasjonene og som ser en egen nytte i å få med flere unge med minoritetsbakgrunn. Andelen som har diskutert rekruttering av medlemmer med minoritetsbakgrunn, er også høyest i politiske og humanitære organisasjoner (46 %). Men dette har ikke gitt seg utslag i mer konkret innsats i disse

organisasjonene. De færreste av de politiske og humanitære organisasjonene har en plan for å rekruttere medlemmer med minoritetsbakgrunn.

Også blant de andre organisasjonene er et flertall positive til å rekruttere medlemmer med minoritetsbakgrunn, men det er et fåtall som faktisk har tatt tak i problemstillingen enten gjennom å legge konkrete planer eller gjennomføre tiltak. At så mange som 44 prosent av organisasjonene for friluftsliv har diskutert dette temaet i styret, kan henge sammen med at Oslospeiderne i 2005 startet opp inkluderingsprosjektet «Mangfold i Speidern», som har fokusert på rekruttering og inkludering av barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn. Disse organisasjonene er også de som oftest oppgir at de har konkrete planer og tiltak, selv om det bare gjelder et mindretall. Det ser ikke ut til å være noen klar sammenheng mellom organisasjonsnivå og hvorvidt man har konkrete planer og tiltak som går på rekruttering og inkludering av unge med minoritetsbakgrunn. Det er et lite mindretall både blant lokallagene, fylkeslagene og andre nivåer som svarer ja på dette.

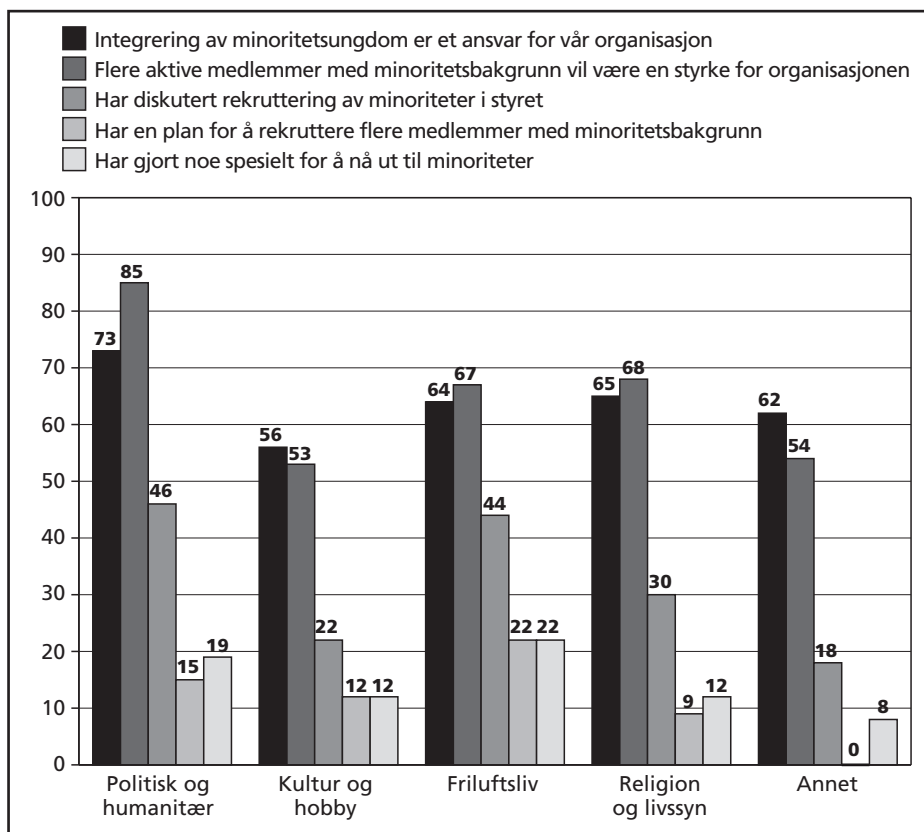
Figur 3.4 Andel organisasjoner som mener at utsagnene «flere medlemmer med minoritetsbakgrunn vil være en styrke for organisasjonen», og at de «har et ansvar for integrering» stemmer ganske eller meget godt med situasjonen i deres organisasjon. Andel som har diskutert rekruttering av medlemmer med minoritetsbakgrunn i styret, andel som har en plan for rekruttering av flere medlemmer med minoritetsbakgrunn, og andel som har gjort noe spesielt for å nå ut til unge med minoritetsbakgrunn. Prosent. N=191

Tabell 3.2 Andel organisasjoner som har gjort ulike tiltak for å nå ut til etniske minoriteter. N=198

Tiltak for å nå ut til flere unge med minoritetsbakgrunn	Organisasjoner som har gjennomført tiltak
Tatt kontakt med minoritetsorganisasjoner for ungdom	5 %
Tatt kontakt med fremtredende personer i minoritetsmiljøer	7 %
Oppsøkt miljøer med mange minoritetsungdommer	6 %
Laget informasjonsmateriell på andre språk enn norsk	4 %
Annet	6 %

Figur 3.5 Andel organisasjoner som mener følgende utsagn stemmer ganske eller meget godt med situasjonen i deres organisasjon, etter ulike typer organisasjoner. (N=191)

Av de 14 prosentene, eller 28 organisasjonene, som oppgir at de har gjort noe spesielt for å nå ut til flere unge med minoritetsbakgrunn, er det ni organisasjoner som har tatt kontakt med minoritetsorganisasjoner for ungdom. Dette er en måte deltakelse i minoritetsorganisasjoner kan virke som en plattform og rekrutteringskanal inn i andre deler av organisasjonslivet. Videre har 13 organisasjoner tatt kontakt med fremtredende personer i minoritetsmiljøer og tolv har på annen måte oppsøkt miljøer med mange minoritetsbarn eller -ungdommer (disse kategoriene er til dels overlappende). Sju organisasjoner oppgir at de har laget informasjonsmateriell på andre språk enn norsk, mens elleve organisasjoner oppgir at de har gjort noe «annet» for å komme i kontakt med flere med minoritetsbakgrunn. Hva det betyr at sju organisasjoner oppgir å ha laget informasjonsmateriell på andre språk enn norsk, er heller ikke helt entydig. De fleste organisasjonene i vårt utvalg er lokalforeninger, mens oversatt informasjonsmateriell vil ofte være noe som lages mer på fylkesnivå – eventuelt av lokalgrupper med støtte fra fylkeslag. Den lokale speidergruppen på Kampen har for eksempel laget en informasjons- og rekrutteringsbrosjyre på sju ulike språk i tillegg til norsk, i samarbeid med Oslospeiderne og Norges speiderforbund. Det er flere speidergrupper – men ikke alle – som oppgir at de har informasjonsmateriell på andre språk. I dette tilfellet betyr svarene antakelig at det er så mange som faktisk har benyttet seg av det materiellet som de har laget på Kampen. I tillegg er det to kultur- og hobbyforeninger som oppgir at de har oversatt informasjonsmateriell.

Erfaringene med denne typen tiltak er positive, selv om de tilsynelatende ikke alltid oppleves som en ubetinget suksess. Av de 28 organisasjonene som hadde gjort én eller flere av disse tingene, svarte én at det hadde fungert meget godt. 19 oppga at det hadde fungert ganske godt, mens sju mente det ikke hadde fungert så godt.

Kommer de noen vei?

Stadig flere barn og unge med minoritetsbakgrunn går på skole og vokser opp i Oslo. Man kunne kanskje vente at andelen medlemmer med minoritetsbakgrunn i organisasjonene også steg jevnt, men bildet er ikke så entydig. 85 prosent av organisasjonene oppgir at de ikke har fått flere medlemmer med minoritetsbakgrunn det siste året, mens bare 15 prosent har fått flere. Andelen er høyest blant de politiske og humanitære organisasjonene (19 %) og organisasjoner for friluftsliv (19 %). Det kan være mange grunner til at en organisasjon får flere medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Bare fire prosent oppgir at de har fått økt andel minoritetsmedlemmer siste år som følge av innsats fra organisasjonens side. Det er særlig politiske og humanitære organisasjoner som sier at de har fått økt andel medlemmer med minoritetsbakgrunn og at dette skyldes innsats fra organisasjonens side for å rekruttere flere medlemmer med

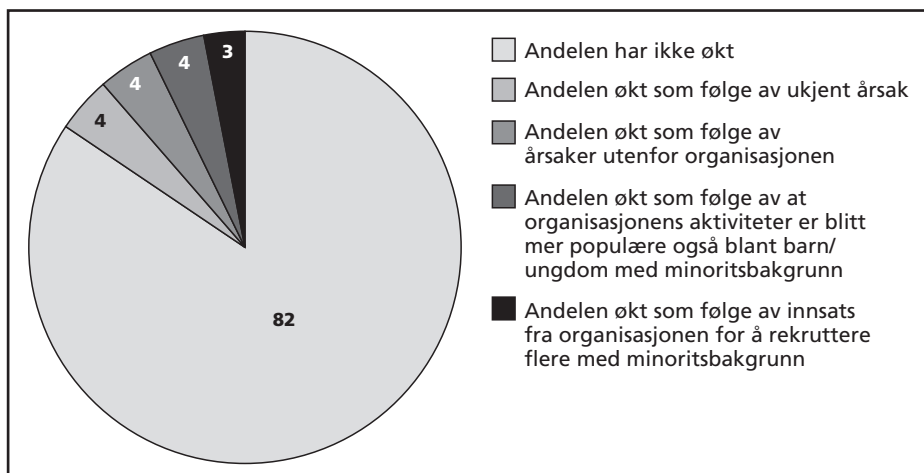
minoritetsbakgrunn. Blant de andre organisasjonene er det flere som oppgir at det skyldes økt interesse for det som organisasjonen driver med, andre årsaker utenfor organisasjonene, eller at de ikke vet hvorfor de har fått flere medlemmer med minoritetsbakgrunn.

Organisasjoner som ønsker å nå ut til flere unge med minoritetsbakgrunn, er antakelig nødt til å tenke både kreativt og langsiktig. Det er ute i de enkelte lokalmiljøene man best kan vurdere hvilke arenaer som vil være effektive for å nå ut til nye grupper. Mange organisasjoner sliter blant annet med å komme i dialog med foreldre til unge med minoritetsbakgrunn. Innen fotballen har man hatt positive erfaringer med å gå på hjemmebesøk til potensielle nye spillere, men dette er meget ressurskrevende. Bedre

Tabell 3.3 Årsaker til økt andel minoriteter. N=29

Type organisasjon	Årsaker til økt andel med minoritetsbakgrunn				Økt andel totalt (av 198)
	Innsats fra org.	Økt interesse	Årsaker utenfor org.	Vet ikke	
Politisk og humanitær	4	1	0	0	5 (19 %)
Kultur og hobby	1	3	1	2	7 (12 %)
Friluftsliv	2	2	3	0	7 (19 %)
Religion og livssyn	1	1	2	4	9 (16 %)
Annet	0	0	1	0	1 (8 %)
Totalt	8 (4 %)	7 (4 %)	7 (4 %)	6 (3 %)	29 (15 %)

Figur 3.6 Organisasjonenes svar på spørsmålene: Har andelen etniske minoriteter økt siste år, og hva er i så fall årsaken til dette? Prosent. N=198

bruk av skolene som arena for å nå ut med informasjon er også noe de fleste organisasjoner med fordel kunne jobbet med.

Det er ikke lett å anslå årsakene til at medlemsmassen endrer seg og det er heller ikke lett å vurdere om og eventuelt på hvilken måte ulike rekrutteringstiltak har fungert. Oslospeidernes inkluderingsprosjekt kan illustrere noe av dette. Prosjektet ble startet opp i 2005 og de ulike speidergruppene har blant annet etablert kontakt med skoler, minoritetsorganisasjoner og moskeer i et forsøk på å få med seg flere barn og unge med minoritetsbakgrunn. I tillegg til at man har hatt åpne arrangementer i områder med høy andel innvandrere med den hensikt å få flere interessert i speiding. Kretskontoret til Oslospeiderne har en egen koordinator som jobber med dette. Mer enn ett år inn i prosjektet kunne de fortsatt ikke si at de hadde fått noen flere medlemmer med minoritetsbakgrunn som følge av disse tiltakene. Likevel ble prosjektet oppfattet som en suksess. De hadde hatt en god prosess innad i organisasjonen, og opplevde at de ulike gruppene var mye mer bevisste på å være inkluderende. Samtidig mente de at prosjektet hadde skapt økt kunnskap og interesse for friluftsliv og de andre tingene speiderne driver med blant minoritetsbefolkningen i de aktuelle områdene. På sikt håpet de at dette ville føre til at flere med minoritetsbakgrunn ville bli speidere i framtiden. For en del unge med ikke-vestlig bakgrunn kan speider'ns kristne verdigrunnlag gjøre at deltakelse her ikke er aktuelt. Men det er stor variasjon mellom ulike speidergrupper hvor sterkt det religiøse aspektet vektlegges. Og det er selvfølgelig mange med ikke-vestlig bakgrunn som er kristne eller kommer fra en kristen bakgrunn. Det har også blitt opprettet en egen muslimsk speidergruppe, men denne har ligget nede den siste tiden på grunn av lite aktivitet.

BUROs minoritetssatsing

Minoritetssatsingen i Barne- og Ungdomsrådet (BURO) ble satt i gang fordi BURO så en økende forskjell i aktivitetsnivået hos etnisk norske ungdommer og minoritetsungdommer. Satsingen tok utgangspunkt i et ønske om å utjevne forskjellene og at Oslo blir en mer inkluderende by. Minoritetssatsingen baserer seg i stor grad på tett samarbeid med medlemsorganisasjonene, andre organisasjoner og ressurspersoner. Minoritetssatsingen har tatt sikte på å bevisstgjøre organisasjonene på holdninger, arbeidsmetoder og andre ting som kan virke ekskluderende på minoritetsungdom og på å skape arenaer der minoritetsungdom og etnisk norske ungdommer kan møtes, bli kjent og utvikle felles prosjekter. I tillegg har BURO startet arbeidet med å informere Oslo-ungdom generelt og minoritetsungdom spesielt om hvilke muligheter som finnes i organisasjonslivet. BURO har satt ned en arbeidsgruppe kalt MinUng, der ulike organisasjoner er representert og samarbeider om konkrete prosjekter. MinUng skal gi

de tillitsvalgte faglig påfyll og fordypning både når det gjelder minoritetsspørsmål og arbeidsmetoder. Det har blitt arrangert en rekke seminarer og konferanser, mønstringer og arrangementer som skogdag, åpen fotballturnering og juleverksted for organisasjonene. I tillegg bidrar BURO med ulike former for assistanse til organisasjonene, som for eksempel utforming av rekrutteringskampanjer eller oppstart av nye organisasjoner. En rekke minoritetsorganisasjoner har vært involvert i minoritetssatsingen og mottatt assistanse fra BURO, spesielt i oppstartsfasen. Å knytte kontakter mellom minoritetsorganisasjonene og andre organisasjoner har vært et sentralt mål.

Hensikten i denne rapporten er ikke å evaluere hvordan minoritetssatsingen har fungert, men vil gi et inntrykk av hvor stort gjennomslag den har hatt ute blant organisasjonene. Vi har blant annet spurt om organisasjonene har mottatt informasjon om minoritetssatsingen. 23 prosent av organisasjonene (46 stk.) har fått informasjon om tilbud og arrangementer i regi av BUROs minoritetssatsing. Elleve prosent (22 stk.) oppgir å ha deltatt i ett eller flere av dem. Det er altså ikke så veldig mange organisasjoner som har vært direkte involvert i de ulike arrangementene, men her må vi huske at de fleste respondentene representerer små lokalforeninger. Blant fylkeslagene er det en litt høyere andel som har deltatt i de ulike arrangementene, men også blant disse er det et mindretall som har fått informasjon eller deltatt på noen arrangementer. Det er vanskelig å måle i hvilken grad organisasjonene har fått et positivt utbytte av BUROs minoritetssatsing. Totalt er det seks prosent eller tolv organisasjoner – fire fylkeslag og åtte lokalavdelinger som oppgir at de har hatt et positivt utbytte enten i form av heving av egen kompetanse, flere medlemmer med minoritetsbakgrunn eller mer bevisste holdninger innad i organisasjonene.

4 Håndtering av etnisk mangfold i organisasjonene

For mange organisasjoner er den store utfordringen når det gjelder inkludering av etniske minoriteter knyttet til rekruttering av medlemmer. Men når man først har fått barn og unge med minoritetsbakgrunn med i organisasjonene, kan det oppstå nye utfordringer knyttet til hvordan etnisk mangfold skal håndteres innad i organisasjonene. Det er vanskelig å se særtrekkene ved sin egen praksis når den ikke kontrasteres mot noe som er annerledes. Det kan være trekk ved organisasjonene man tror er nøytrale, men som kan virke ekskluderende for personer med en annen bakgrunn enn norsk. Dermed reises spørsmålet om det er enkelte ting ved organisasjonene som bør endres for å øke takhøyden og bli mer inkluderende. Videre kan det tenkes at eksisterende medlemmer kan være skeptiske til å inkludere unge med minoritetsbakgrunn, og man kan få tilfeller av rasisme og konflikter innad i organisasjonene.

Endre organisasjonene for å bli mer inkluderende?

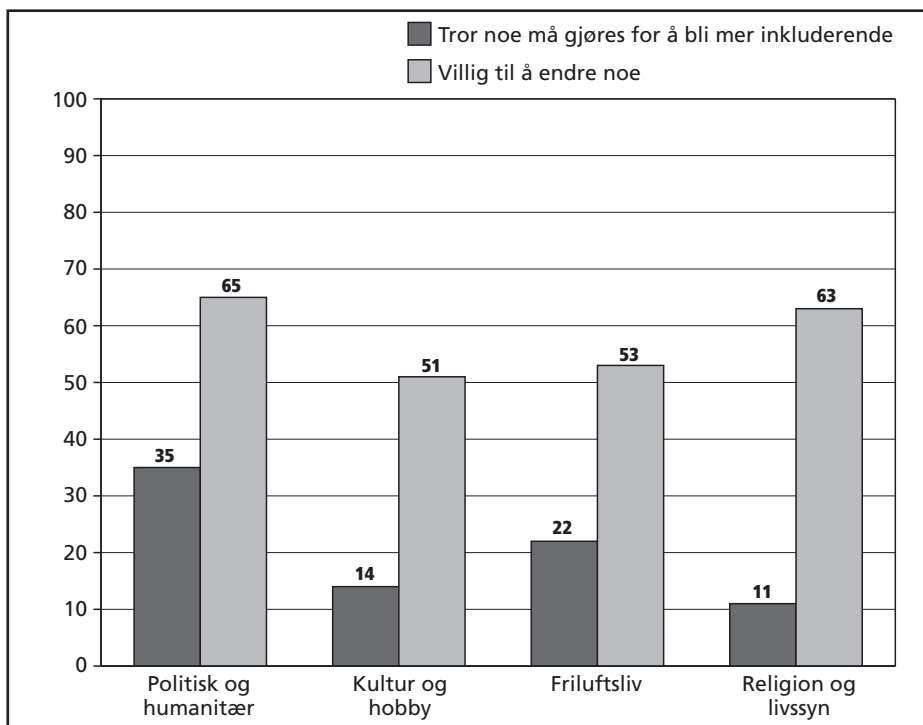
Spørsmålet om det er noe ved organisasjonene som bør endres for å bli mer inkluderende, er stilt helt generelt uten å presisere hva slags ting man kan endre på. Det kan være snakk om diffuse størrelser som organisasjonskultur, holdninger blant medlemmene, image utad, intern sjargong eller ekskluderende «stammespråk». Organisasjonene mener i liten grad at det er noe ved deres organisasjoner som bør endres for å bli mer inkluderende. Bare 17 prosent svarer ja på dette spørsmålet. 40 prosent svarer nei på at noe bør endres, mens 29 prosent ikke vet. 14 prosent sier at det ikke er aktuelt for deres organisasjon.

På spørsmål om de ville være villig til å justere noen av sine aktiviteter dersom det ville gjøre dem mer attraktive for unge med minoritetsbakgrunn, er de mer positive. 58 prosent oppgir at dette stemmer i stor eller noen grad for deres organisasjon, mens 30 prosent oppgir de ikke ville være villig til å justere noen av sine aktiviteter dersom dette ville gjøre dem mer attraktive for unge med minoritetsbakgrunn.

De politiske og humanitære organisasjonene er de som i størst grad tror at det er noe ved deres organisasjoner som bør endres for å bli mer inkluderende (35 %). Disse

er også i stor grad villige til å endre på noe ved organisasjonene (65 %). Religiøse og livssynsbaserte foreninger er de som i minst grad tror at noe bør endres (11 %), men de er likevel villige til å endre noe dersom det skulle gjøre dem mer attraktive for unge med minoritetsbakgrunn.

Figur 4.1 Andel organisasjoner som tror at noe ved deres organisasjon kan endres for å bli mer inkluderende, og andel som er villig til å endre noe dersom det kan gjøre dem mer inkluderende. N=198

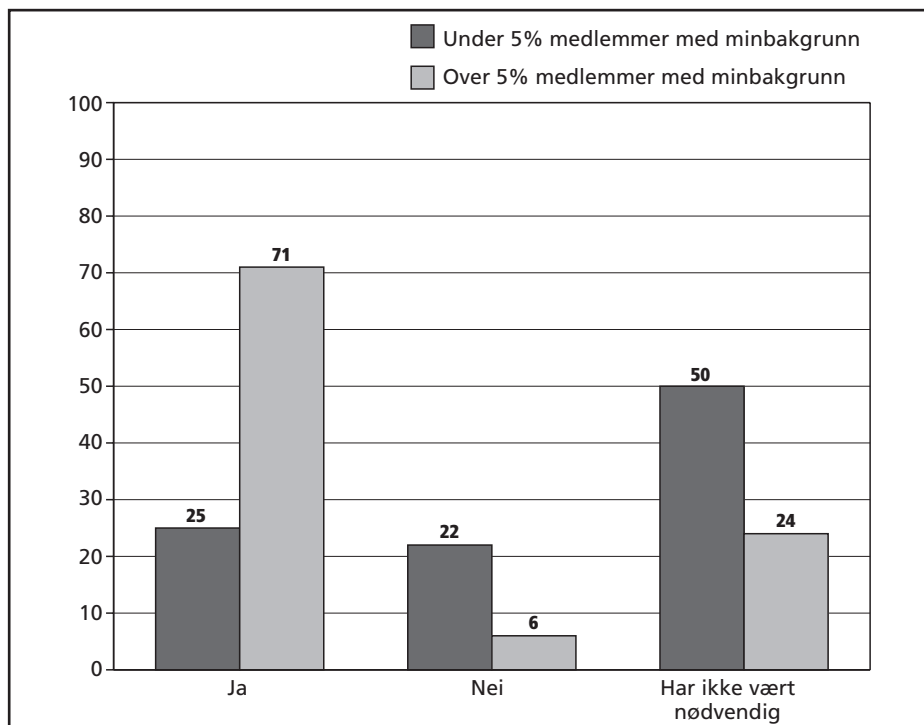

Mat

En konkret ting organisasjonene kan gjøre, er å gjøre tilpasninger til ulike religiøse og kulturelle mattradisjoner, som for eksempel å sørge for at det alltid finnes alternativer som ikke går på tvers av hva enkelte kan spise. Det kan være så enkelt som å sørge for at det ikke er svinekjøtt på alle pizzaene man bestiller til møtet, eller at det mulig å få vegetar- eller halalmat dersom det er ønskelig.

41 prosent av organisasjonene har gjort slike tilpasninger, mens like mange oppgir at det ikke har vært nødvendig. 17 prosent oppgir at de ikke har gjort noen tilpasninger. Det verserer historier om ledere i organisasjoner for friluftsliv som neker å ta med kyllingpølser på tur av hensyn til muslimske barn fordi «vanlige pølser alltid har vært bra nok», men de aller fleste gjør slike tilpasninger når det er nødvendig. At bare 41 prosent oppgir å ha gjort det, skyldes nok at det er mange organisasjoner som ikke har medlemmer med minoritetsbakgrunn – og selv om de har medlemmer med minoritetsbakgrunn er det ikke sikkert at noen av dem har mattradisjoner som krever spesielle tilpasninger. Blant dem som har mer enn fem prosent medlemmer med minoritetsbakgrunn, har over 70 prosent gjort slike tilpasninger.

Figur 4.2 «Har gjort tilpasninger til religiøse/kulturelle mattradisjoner»

Alkohol som barriere for deltakelse

De fleste foreldre er bekymret for om og på hvilken måte barna deres kan komme i kontakt med alkohol når de er ute på sosiale arrangementer. Dette gjelder norske foreldre, men kanskje i enda sterkere grad mange foreldre med ikke-vestlig bakgrunn. For mange med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn kan norsk alkoholkultur oppleves som fremmed og truende. Ikke minst gjelder det muslimer som ifølge islam ikke har lov til å drikke alkohol. Nå er det nok slik at mange unge muslimer drikker på lik linje med andre norske ungdommer. Likevel vil mange foreldre med minoritetsbakgrunn være ekstra redde for at barna deres skal komme i kontakt med alkohol når de er ute med norske venner. Og det er mange unge muslimer som ønsker å overholde drikkeforbudet. Alkohol kan fungere som et sosialt smøremiddel for dem som deltar, men for dem som ikke drikker, kan den virke ekskluderende. Slik er det også i organisasjonslivet. I organisasjoner som driver aktiviteter for barn, er ikke dette så aktuelt, men i mange ungdomsorganisasjoner er fester og byturer en naturlig del av det sosiale samværet blant medlemmene, både i forbindelse med organisasjonens aktiviteter, for eksempel på seminarer og årsmøter, og ved at man gjerne går ut og tar en øl sammen etter vanlige møter. Vi spurte organisasjonene om det hendte at det drikkes alkohol i forbindelse med organisasjonens aktiviteter eller om organisasjonens medlemmer drikker alkohol sammen etter aktivitetene.

Tabell 4.1 Alkohol i forbindelse med organisasjonenes aktiviteter. N=198

Drikkes det alkohol i forbindelse med organisasjonens aktiviteter?/Hender det at organisasjonens medlemmer drikker alkohol sammen etter aktivitetene?				
Aldersgruppe som utgjør hovedvekten av medl.	Nei (eller ikke svar)	Ja, men sjelden	Ja, ofte eller av og til	Ja, totalt
Under 14 år	88	8	4	12
15–19 år	62	20	18	38
20–26 år	19	26	55	81
Over 26 år	33	22	44	67
Vet ikke	50	25	25	50
Total	65	16	19	35

Totalt svarte 35 prosent av organisasjonene at det drikkes alkohol i forbindelse med organisasjonenes aktiviteter. Det er 16 prosent som sier at det skjer sjelden, mens 19 prosent sier at det skjer ofte eller av og til. Men som tabell 4.1 viser, er det store variasjoner i hvilke alderstrinn som utgjør hovedvekten av medlemmene. Blant dem som hovedsakelig organiserer ungdom mellom 20 og 26 år, svarer 81 prosent at det drikkes alkohol i forbindelse med organisasjonens aktiviteter. Men også blant de yngre i

organisasjonene er alkohol en del av det sosiale samværet i organisasjonen. 38 prosent av organisasjonene som hovedsakelig organiserer ungdom mellom 14 og 19 år, svarte ja på spørsmålene. Når tolv prosent av dem som hovedsakelig organiserer barn under 14 år, sier at det av og til drikkes alkohol i forbindelse med organisasjonenes aktiviteter, må vi regne med at det er de voksne lederne det dreier seg om.

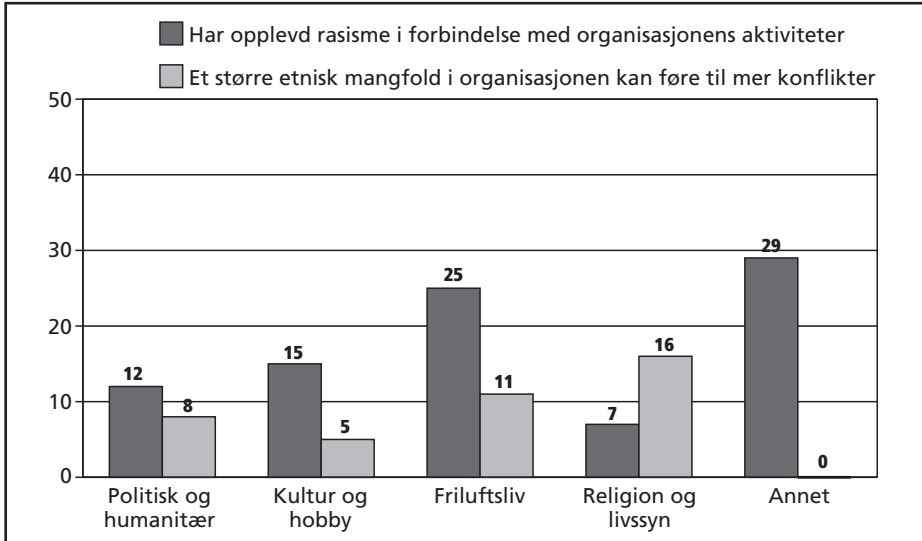
En del representanter for organisasjonene har selv fortalt at dette kan virke ekskluderende, ikke bare på etniske minoriteter som ikke drikker alkohol, men også etnisk norske ungdommer som ikke ønsker å drikke. En leder for et ungdomsparti kunne fortelle at hun mente det hadde blitt en «fyllekultur» i forbindelse med seminarer, årsmøter og andre samlinger. Hun fortalte at dette ikke hadde vært noe problem for deres medlemmer med bakgrunn fra muslimske land, ettersom disse selv drakk alkohol. Men eksempelet illustrerer at det er de minoritetsungdommene som i størst grad har tatt til seg «norske» vaner, som faktisk er med i politiske ungdomspartier. For muslimer som ønsker å leve i tråd med alkoholforbudet i islam, kan det være vanskeligere å delta på slike arrangementer.

Spørsmålet om alkohol som ekskluderende faktor i ungdomsorganisasjoner reiser imidlertid noen prinsipielle spørsmål om tilpasning og inkludering i organisasjonslivet. Dersom det sosiale samværet og fester der alkohol inngår som en naturlig del, er noe av det som oppleves som positivt ved å være med i en organisasjon – vi forutsetter her at det er organisasjoner for folk over 18 år – skal man da slutte med det for å ikke ekskludere et mindretall som følger andre påbud og regler enn det flertallet av organisasjonens medlemmer gjør? Det er ikke en selvfølge at alle organisasjoner skal tilpasse seg slik at de blir akseptable i alles øyne. En forening for vinsmakere kan ikke kutte ut alkoholen for å ikke være ekskluderende, og det samme gjelder kanskje en del andre organisasjoner der det sosiale samværet spiller en viktig rolle. Samtidig er det ikke noen tvil om at det er et demokratisk problem dersom alkoholen skaper en barriere for mange med minoritetsbakgrunn for å delta i for eksempel ungdomspolitikken.

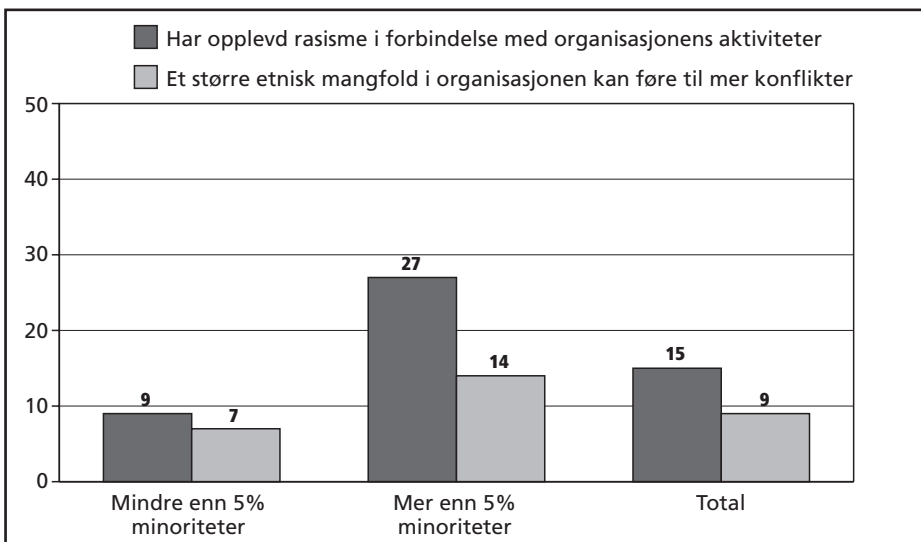
Rasisme og konflikter

Vi vet at mange med etnisk minoritetsbakgrunn utsettes for rasisme og diskriminering i arbeidslivet, på boligmarkedet, i utelivet og andre steder (Rogstad 2001, Søholt 2005, Integrationsverket 2007). Det er ingen grunn til å tro at organisasjonslivet skulle være et unntak. Organisasjonene ble spurt om hvorvidt de hadde opplevd rasistiske utsagn eller liknende i forbindelse med organisasjonens aktiviteter. 79 prosent svarte nei, fem prosent visste ikke, fem prosent svarte at de hadde opplevd det én gang, ni prosent hadde opplevd det flere ganger, én prosent hadde opplevd det mange ganger. For flertallet av organisasjonene oppleves altså ikke dette som noe stort problem, men det

Figur 4.3 Andel organisasjoner som har opplevd rasisme i forbindelse med organisasjonens aktiviteter, og andel organisasjoner som er helt eller delvis enig i utsagnet: «Et større etnisk mangfold i organisasjonen kan føre til mer konflikter mellom ulike grupper». Etter organisasjonstype. N=198

Figur 4.4 Andel organisasjoner som har opplevd rasisme i forbindelse med organisasjonens aktiviteter, og andel organisasjoner som er helt eller delvis enig i utsagnet: «Et større etnisk mangfold i organisasjonen kan føre til mer konflikter mellom ulike grupper». Etter hvorvidt de har mer eller mindre enn 10 prosent medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. N=198

er likevel et tankekors at 15 prosent av barne- og ungdomsorganisasjonene i Oslo har opplevd rasisme i forbindelse med egne aktiviteter. Andelen er noe høyere i organisasjonene som driver med friluftsliv (25 %), og de som er i kategorien «annet» (29 %).

Med rasisme tenker man vanligvis på negative handlinger eller utsagn rettet mot etniske minoriteter. Man kan imidlertid også tenke seg andre typer konflikter som kan oppstå der etnisitet inngår som en ingrediens. Blant fotballtrenere som ledet lag bestående av stort sett etnisk norske spillere, fikk vi blant annet tilbakemeldinger om at de hadde opplevd ublide møter med østkantlag der rasistiske skjellsord i like stor grad var rettet mot de etnisk norske spillerne. I de fleste ungdomsmiljøer vil det av og til oppstå konflikter, og etnisitet kan være en av de skillelinjene som danner utgangspunkt for disse, sammen med kjønn, sosial bakgrunn, geografi, kulturell tilhørighet og en rekke andre faktorer. Vi spurte organisasjonene om hvorvidt de var enige i utsagnet «Et større etnisk mangfold i organisasjonen kan føre til mer konflikter». Tre prosent mente dette stemte i stor grad, seks prosent mente det stemte i noen grad, 17 prosent mente det stemmer i liten grad, 61 prosent mente at det ikke stemmer, mens 13 prosent syntes det var vanskelig å si.

Her må vi huske på at mange av organisasjonene ikke har medlemmer med minoritetsbakgrunn i det hele tatt. Når vi bare ser på de organisasjonene som har mer enn fem prosent andel medlemmer med minoritetsbakgrunn, er det hele 27 prosent som har opplevd rasisme i forbindelse med organisasjonens aktiviteter. Det betyr at rasisme er et reelt problem i en ikke ubetydelig del av de organisasjonene som faktisk har medlemmer med minoritetsbakgrunn.

Når vi ser på hvor mange som er enige i utsagnet om at et større etnisk mangfold kan skape mer konflikter, finner vi ikke samme mønster like tydelig. Det er litt flere som er enige i dette blant dem som faktisk har en etnisk sammensatt medlemsmasse. Men de aller fleste er uenige uavhengig av om de selv har medlemmer med minoritetsbakgrunn.

Kontakt med foreldre

En del fritidsaktiviteter for barn og unge i Norge krever mye innsats fra foreldre i form av dugnader, lederoppgaver og kjøring til og fra aktiviteter. Dette er, om ikke et særnorsk fenomen, så i hvert fall veldig annerledes enn i mange andre land, og kan oppleves som uvant for mange innvandrere. At foreldre med minoritetsbakgrunn deltar lite i forbindelse med foreldreoppgaver, trekkes ofte fram som et viktig problem for det frivillige organisasjonslivet. Foreldre med minoritetsbakgrunn kan ha liten forståelse for hva slags plikter som forventes av foreldre, samtidig som språklige og kulturelle barrierer

kan gjøre terskelen høy for å delta. I områder med høy befolkningsandel med etnisk minoritetsbakgrunn har man sett at blant annet idrettslag forvirrer fordi foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn i liten grad tar på seg foreldreoppgaver. Etter hvert kan belastningen på de få personene som tar på seg oppgaver som trenere og lagledere, bli så stor at de trekker seg ut eller flytter sine egne barn til lag i andre områder (Carlsson og Haaland 2006).

I frivillige ungdomsorganisasjoner er imidlertid foreldre langt mindre involvert i aktivitetene, og lav deltakelse blant foreldre med minoritetsbakgrunn oppleves dermed ikke som noe problem. For mange frivillige ungdomsorganisasjoner er det tvert imot et poeng å gjøre alt selv uten innblanding fra foreldre. Det er for eksempel ingen av de politiske og humanitære organisasjonene som opplever lav foreldredeltakelse som et problem. For en del av organisasjonene som driver aktiviteter for yngre barn, for eksempel kor og friluftsganger, kan det imidlertid være annerledes. Enkelte ledere for lokale kor har fortalt at de opplever det som vanskelig å involvere foreldre med minoritetsbakgrunn i felles aktiviteter, men siden de fleste har meget få medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn, oppleves ikke dette som et stort problem for organisasjonene.

Totalt 14 av 200 organisasjoner opplever lav deltakelse fra foreldre med minoritetsbakgrunn som et problem for organisasjonen. Omtrent like mange opplever lav deltakelse fra foreldre med majoritetsbakgrunn som et problem. De øvrige har enten lite eller ingen kontakt med foreldre, eller de har få eller ingen medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Foreldredeltakelse blant minoriteter er altså ikke en viktig sak for de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Som vi skal se senere, stiller det seg annerledes med fotballen.

Spørsmålet om foreldrekontakt er imidlertid ikke helt irrelevant for de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Mens de fleste etnisk norske foreldre er positive til at barna deres deltar i frivillige organisasjoner og aktiviteter, kan usikkerhet, skepsis og motstand fra foreldrenes side være en viktig barriere for deltakelse for en del unge med etnisk minoritetsbakgrunn (Friberg 2005). De fleste tenåringer og eldre ungdommer deltar i det frivillige organisasjonslivet uten at deres foreldre har så mye de skulle sagt om det. For en del unge med etnisk minoritetsbakgrunn – kanskje særlig jenter – kan foreldrene ha større innflytelse over hva de bruker fritiden sin til. Da kan det være nødvendig for organisasjonene å få til en positiv dialog med foreldrene til nye potensielle medlemmer når de skal rekruttere unge med ikke-vestlig bakgrunn. I Fotballforbundet har man blant annet hatt veldig positive erfaringer med å gå på hjemmebesøk når de skal rekruttere spillere med ikke-vestlig bakgrunn. Men dette er meget ressurskrevende, og langt på siden av hvordan mange frivillige organisasjoner har vært vant til å jobbe.

Erfaringer og holdninger i organisasjonene

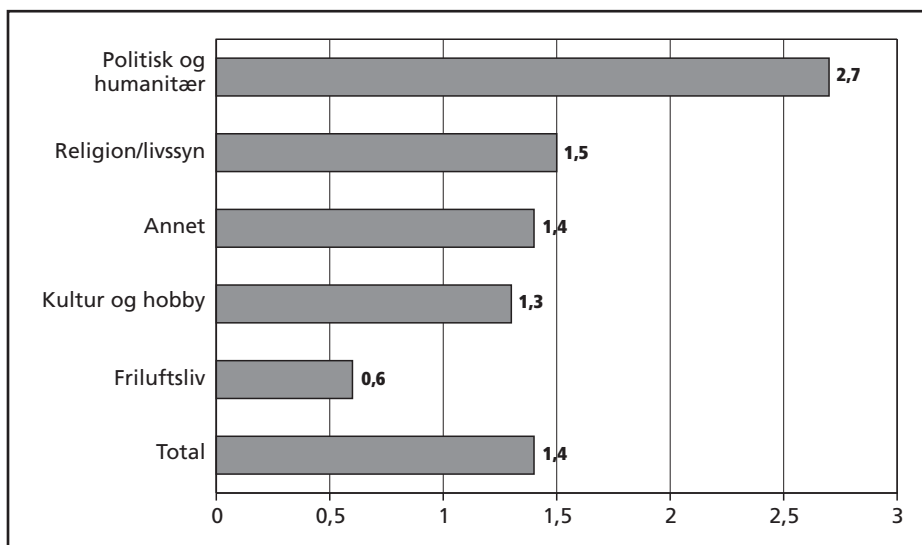
De færreste organisasjoner er direkte negative til å skulle inkludere medlemmer med minoritetsbakgrunn. Likevel er det tydelige forskjeller mellom ulike organisasjoner hvorvidt de ser dette som et ansvar for organisasjonen og i hvor stor grad de er villige til å gjøre en innsats eller å justere noen av sine egne aktiviteter for å bli mer inkluderende. I en del organisasjoner kan man ha en oppfatning om at mange av medlemmene vil være skeptiske til å få med flere med minoritetsbakgrunn, og mange har en oppfatning om at de heller vil konsentrere seg om å skape et godt tilbud til sine eksisterende medlemmer heller enn å prøve å inkludere nye. Vi ba representantene for organisasjonene ta stilling til en del utsagn som går på ulike sider ved deres forhold til etnisk mangfold og inkludering. Svarene deres er gjengitt i tabell 4.2.

Tabell 4.2 I hvilken grad mener du følgende utsagn stemmer med situasjonen i deres organisasjon? N=198

Utsagn	Stemmer i stor grad	Stemmer i noen grad	Stemmer i liten grad	Stemmer ikke	Vanskelig å si
«Integrering av minoritetsungdom er et ansvar for min/vår organisasjon»	26	37	15	16	6
«Det er mer krevende å tilrettelegge aktiviteter for unge med etnisk minoritetsbakgrunn enn for unge med etnisk norsk bakgrunn»	6	22	27	34	11
«Min/vår organisasjon har ikke ressurser til å prioritere rekruttering av unge med minoritetsbakgrunn»	6	14	21	51	8
«Min/vår organisasjon er villig til å justere en del av aktivitetene hvis det gjør organisasjonen mer attraktiv for unge med minoritetsbakgrunn»	23	35	15	15	12
«Enkelte av våre medlemmer kan være skeptiske til å få med flere med etnisk minoritetsbakgrunn»	1	8	12	71	8
«Min/vår organisasjon vil heller bruke ressurser på å skape et godt tilbud til våre medlemmer enn på å rekruttere nye medlemsgrupper»	12	16	22	45	5
«Flere aktive medlemmer med minoritetsbakgrunn vil være en styrke for vår organisasjon»	35	30	7	11	18
«Et større etnisk mangfold i organisasjonen kan føre til mer konflikter mellom ulike grupper»	3	6	17	61	13

Ut fra organisasjonenes vurderinger av disse påstandene har vi laget en indeks som sier noe om hvor positive organisasjonene er til å inkludere minoriteter. Utsagnene «Integrering av minoritetsungdom er et ansvar for min/vår organisasjon», «Min/vår organisasjon er villig til å justere en del av aktivitetene hvis det gjør organisasjonen mer attraktiv for unge med minoritetsbakgrunn» og «Flere aktive medlemmer med minoritetsbakgrunn vil være en styrke for vår organisasjon» ga flere poeng i retning «Positiv holdning til å inkludere minoriteter», jo mer man mente at dette stemte for deres organisasjon. Utsagnene «Det er mer krevende å tilrettelegge aktiviteter for unge med etnisk minoritetsbakgrunn enn for unge med etnisk norsk bakgrunn», «Min/vår organisasjon har ikke ressurser til å prioritere rekruttering av unge med minoritetsbakgrunn», «Enkelte av våre medlemmer kan være skeptiske til å få med flere med etnisk minoritetsbakgrunn», «Min/vår organisasjon vil heller bruke ressurser på å skape et godt tilbud til våre medlemmer enn på å rekruttere nye medlemsgrupper» og «Et større etnisk mangfold i organisasjonen kan føre til mer konflikter mellom ulike grupper» ga flere poeng i retning «Skeptisk holdning til å inkludere minoriteter», jo mer man mente at dette stemte for deres organisasjon. Dersom man var helt enig i alle utsagnene som uttrykker skepsis mot å inkludere minoriteter og ikke var enig i noen av de positive, ville man få -6 poeng på indeksen. Dersom man var helt enig i alle de positive utsagnene og ingen av de negative, ville man få +6 poeng på indeksen.

Figur 4.5 Gjennomsnittlig score på indeks over hvor positive holdninger og erfaringer organisasjonene har med hensyn til inkludering, etter organisasjonstype.

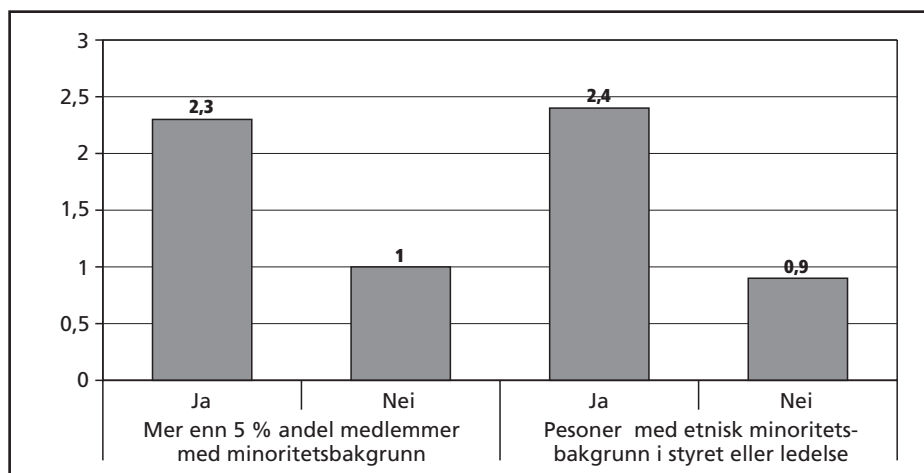
På denne skalaen fra -6 til +6 scorer organisasjonene i snitt 1,4. Mest positive er de politiske og humanitære organisasjonene med en snittscore på 2,7, mens organisasjonene for friluftsliv er mest skeptiske med et snitt på 0,6. De øvrige organisasjonene ligger relativt jevnt med et snitt på mellom 1,3 og 1,5.

Det er også andre ting som skiller organisasjonene fra hverandre med hensyn til hvor positive eller skeptiske de er. Store organisasjoner er mer positive enn mindre organisasjoner. Mens de som har over 100 medlemmer i snitt, scorer 2,5 på indeksen, scorer de med mindre enn 50 medlemmer i snitt 0,9. Det ikke så rart ettersom store organisasjoner både har mer ressurser til denne typen arbeid, og det vil være mer naturlig for dem å se at de har et samfunnsansvar for inkludering. Det er liten forskjell mellom organisasjoner som rekrutterer i øst og vest av byen.

Det er en klar sammenheng mellom hvor mye erfaring organisasjonene har med et etnisk mangfold i organisasjonene på den ene siden, og hvor positivt de stiller seg til spørsmål om inkludering og etnisk mangfold i organisasjonene. De som selv har noen med etnisk minoritetsbakgrunn i styret eller andre deler av organisasjonens ledelse, er klart mer positive (snitt på 2,4) enn de som ikke har det (snitt på 0,9). Det samme mønsteret ser vi når det gjelder minoritetsandel blant medlemmene. De som har mer enn fem prosent medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn, er langt mer positive enn de som ikke har så mange medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn.

Dette kan tolkes på flere måter. Det kan tenkes at de som er mest åpne og positive til inkludering, er de som best lykkes i å rekruttere og engasjere medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Men vi kan ikke utelukke at årsaksretningen i mange tilfeller går andre veien, ved at de som har erfaring med etnisk mangfold og som har en del med-

Figur 4.6 Gjennomsnittlig score på indeks over holdninger og erfaringer med inkludering, etter organisasjonenes erfaring med etnisk mangfold. N=198

lemmer med etnisk minoritetsbakgrunn og som har engasjerte personer med etnisk minoritetsbakgrunn som gjør en innsats i ledelsen, har blitt mer positive som følge av denne erfaringen. Det er uansett ingen tvil om at det er en sammenheng mellom holdninger og faktisk inkludering i organisasjonene. Det er også verdt å merke seg at de skeptiske oppfatningene – som for eksempel at det er spesielt ressurskrevende å tilrettelegge aktiviteter for unge med minoritetsbakgrunn og at etnisk mangfold i organisasjonene vil føre til mer konflikter – ikke nødvendigvis er et resultat av konkrete erfaringer, ettersom det først og fremst er de organisasjonene som ikke har noen erfaring med etnisk mangfold i organisasjonene, som gir uttrykk for dem.

5 Fotballen som arena for inkludering av minoritetsbarn og -ungdom

Idretten og ikke minst fotballen, som Norges største barne- og ungdomsidrett, er en viktig arena for inkludering av minoritetsbarn og -ungdom. Mens den sentrale utfordringen i mange andre barne- og ungdomsorganisasjoner handler om hvordan de skal rekruttere minoriteter, så har fotballen kommet et skritt lenger ved at mange minoritetsbarn og -ungdom i dag er aktive i klubber og lag. Utfordringene for fotballklubber og -lag handler likevel fortsatt om hvordan de gruppene som deltar lite, kan nås, som for eksempel enkelte grupper minoritetsjenter. Like viktig er imidlertid de utfordringene som kan oppstå når minoritetene er innenfor. I dette kapitlet vil vi se nærmere på hvordan ledere av fotballag tenker omkring inkludering av minoriteter. Hvilke holdninger til og erfaringer har de med rekruttering? Fotballforbundet har tatt initiativ til en rekke tiltak og prosjekter ut fra ønsket om å gjøre fotballen mest mulig inkluderende. I hvilken grad er de viktigste av disse tiltakene kjent ute i klubber og lag? Hvilke erfaringer har lagledere gjort seg med hensyn til etnisk mangfold i laget? Opplever de at det er mer tidkrevende å tilrettelegge aktiviteter for unge med etnisk minoritetsbakgrunn enn for unge med etnisk norsk bakgrunn? Har barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn større problemer med å delta i aktiviteter på grunn av kostnadene som følger med? Gjør klubbene eller lagene noe for å hjelpe til? Er rasisme, diskriminering og konflikter mellom ulike etniske grupper et problem, og hvordan håndteres i så fall slike situasjoner? Barne- og ungdomsfotballen er helt avhengig av at foreldre stiller opp, og foreldre legger ned en betydelig innsats når det gjelder å ta på seg verv og oppgaver. I hvilken grad deltar foreldre til minoritetsbarn og -ungdom, og hvordan oppleves en eventuell mangel på sådan? Er det strategier for å nå ut og inkludere foreldrene i dette arbeidet som har vist seg å fungere? For å svare på disse spørsmålene har vi gjennomført en egen survey blant ledere for alle barne- og ungdomslag i Oslo fotballkrets.

Kjennetegn ved informantene

Et stort flertall av dem som har svart på undersøkelsen, er lagledere/oppmenn (73 %). 25 prosent er trenere, og et fåtall har krysset av på kategorien «annet» (2 %). De fleste er menn (72 %). Det er flere av lederne for jentelag som er kvinner (43 %), sammenliknet med for guttelag (23 %). De fleste av informantene er i alderen 40–49 år (64 %). Svært få er yngre enn 30 år, eller over 60 år. Nesten alle som har svart, har barn som spiller på laget (95 %). Et stort flertall av foreldre som tar på seg denne typen oppgaver, har høy utdanning. 76 prosent av informantene oppgir å ha høyskole- eller universitetsutdanning.

Kun et fåtall av informantene har minoritetsbakgrunn (3 %), men noen flere (11 %) oppgir at det er andre i lagledelsen som har minoritetsbakgrunn. Det er stor spredning på hvilke geografiske områder informantene kommer fra. Av de 18 informantene med minoritetsbakgrunn svarer seks at de har bakgrunn fra land i Øst Europa, fire at de kommer fra andre asiatiske land enn Pakistan, og to at de er fra Balkan/tidligere Jugoslavia. To oppgir å være fra et afrikansk land. Videre forteller to at de er fra Latin-Amerika, én oppgir å være fra Pakistan, og én har krysset av for land i Latin-Amerika.

Annen forskning har, som denne undersøkelsen, vist at det er vanskelig å få foreldre med minoritetsbakgrunn til å ta på seg de krevende trener- og laglederjobbene (Carlsson og Haaland 2006). Selv i lag med 70–80 prosent minoritetsbakgrunn har det vist seg at det i hovedsak er norske foreldre som tar på seg disse vervene. Idrettsforeninger opplever også at enkelte med minoritetsbakgrunn som faktisk har tatt på seg lagleder- verv, ikke fungerer i funksjonen, eller trekker seg etter kort tid, fordi oppgavene er mer kompliserte enn de først trodde (Carlsson og Haaland 2006).

Kjennetegn ved spillerne

De fleste respondentene er lagledere for, eller trener guttelag (71 %). Den nest største gruppen (24 %) er lagledere/trenere for jentelag, og en liten andel av lagene er blandete gutte- og jentelag (5 %). Kjønnfordelingen er representativ for alle fotballagene i Oslo fotballkrets. Det er flest fotballag for aldersgruppen 11–14 år som er undersøkt (47 %), og vi har fått svar fra omtrent like mange lag med spillere i aldersgruppen 6–10 år (29 %), som spillere i aldersgruppen 15–19 år (24 %).

I alt 22 prosent av laglederne forteller at spillerne på laget er rekruttert fra bydelene i ytre vest, det vil si Nordstrand, Ullern, Vestre Aker og Nordre Aker (22 %), og tre prosent er rekruttert fra indre-vest-bydelene Frogner, St. Hanshaugen og Sentrum. Tolv

prosent av spillerne er rekruttert fra de gamle drabantbyene, det vil si Østensjø, Bjerke og Grorud, og ni prosent er rekruttert fra de nye drabantbyene, det vil si Alna, Stovner og Søndre Nordstrand. Fem prosent av ungdommene kommer fra indre-øst-bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo. I alt 23 prosent er rekruttert fra Bærum, og noen få lag har rekruttert spillere fra Oppegård (6 %). Ti prosent av informantene har ikke gitt informasjon om hvor de fleste av ungdommene er rekruttert fra. Det betyr at lag som rekrutterer spillere fra vest i byen (inkludert Asker og Bærum), utgjør 58 prosent, og lag som rekrutterer fra øst (inkludert Oppegård), utgjør 33 prosent. Dette betyr antakelig at vestkantlagene er litt overrepresentert i utvalget.

Tre av ti lag oppgir at de ikke har noen spillere med etnisk minoritetsbakgrunn. Videre sier 38 prosent at under 10 prosent av spillerne har minoritetsbakgrunn. 25 prosent oppgir mellom 11 og 50 prosent, og de fleste av disse oppgir at andelen er mellom 11 og 25 prosent (17). I overkant av 7 prosent oppgir at andelen spillere med ikke-vestlig bakgrunn er mer enn 50 prosent. Informantene oppgir at flesteparten av spillerne med etnisk minoritetsbakgrunn har familiebakgrunn fra Pakistan (30 %) eller andre asiatiske land (22 %). De tredje største gruppene sies å ha bakgrunn fra land i Midtøsten (11 %) eller Balkan/tidligere Jugoslavia (11 %). Kun en liten andel har oppgitt at flesteparten har bakgrunn enten fra Latin-Amerika, andre vestlige land eller andre land i Øst-Europa (7 %).

Når vi sammenlikner etnisk sammensetning i lagene mellom ulike aldersgrupper, ser vi at andelen spillere med minoritetsbakgrunn øker med alder (jf. tabell 5.1).

Tabell 5.1 Andel spillere med minoritetsbakgrunn i ulike aldersgrupper.

	6–10 år	11–14år	15–19 år
Ingen	37 %	29 %	24 %
1–10 %	40 %	36 %	36 %
11–50 %	18 %	28 %	27 %
50 % +	5 %	7 %	12 %
N	202	329	168

Vi finner også at det er færre jentelag sammenliknet med guttelag som har spillere med minoritetsbakgrunn på laget, og jentelagene som har spillere med etnisk minoritetsbakgrunn, har en mindre andel sammenliknet med guttelagene (jf. tabell 5.2). Mens nesten fire av ti guttelag har mer enn ti prosent spillere med etnisk minoritetsbakgrunn, gjelder dette bare 15 prosent av jentelagene.

Tabell 5.2 Andel spillere med minoritetsbakgrunn i gutte- og jentelag.

	Gutt	Jente
Ingen	26 %	40 %
1–10 %	35 %	45 %
11–50 %	29 %	14 %
50 % +	10 %	1 %
N	501	167

Når vi slår sammen bydeler og sammenlikner øst med vestkanten, ser vi at det går et skarpt skille. Et stort flertall av lagene på østkanten har over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn, mens et stort flertall av lagene på vestkanten kun har spillere med norsk bakgrunn, eller under ti prosent spillere med minoritetsbakgrunn (jf. tabell 5.3).

Tabell 5.3 Andel spillere med minoritetsbakgrunn på Oslo øst, Oslo vest, i Oppegård og Bærum/Asker.⁷

Andel spillere med minoritetsbakgrunn:	Øst	Vest	Oppegård	Bærum/Asker
Ingen	4 %	41 %	42 %	42 %
10 %	17 %	45 %	51 %	43 %
11–50 %	51 %	13 %	7 %	15 %
50 %+	28 %	1 %	0	0
N	189	181	43	226

Vi har grunn til å tro at svarprosenten på undersøkelsen er høyere i vest enn den er i øst, noe som gjør at lag med lav andel spillere med etnisk minoritetsbakgrunn, er litt overrepresentert i utvalget. Dette må det tas høyde for i tolkningene av funnene.

På spørsmålet om informantene opplever at andelen spillere med minoritetsbakgrunn gjenspeiler minoritetsandelen i det geografiske området laget rekrutterer fra, svarer om lag seks av ti at andelen i laget er omtrent lik som ellers i området. I overkant av to av ti sier at andelen spillere med minoritetsbakgrunn i laget er mindre enn ellers i området. Én av ti oppgir at andelen i laget er høyere enn ellers i området, og i underkant av én av ti svarer at de ikke vet. Når vi kun ser på svarene til lederne for jentelag, ser vi at flere, i alt 34 prosent, oppgir at andelen i laget er mindre enn ellers i området.

⁷ Oslo øst er bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo, samt de nye og gamle drabantbyene Alna, Stovner, Søndre Nordstrand, Østensjø, Bjerke og Grorud. Oslo vest er bydelene Nordstrand, Ullern, Vestre Aker, Nordre Aker, Frogner, St. Hanshaugen og Sentrum.

Åtte av ti forteller at andelen barn og unge med minoritetsbakgrunn på laget er den samme i dag som for ett år siden. 14 prosent sier at andelen har økt, og seks prosent at den har gått ned. Færre jentelag enn guttelag har i løpet av det siste året opplevd at andel spillere med minoritetsbakgrunn har økt.

Rekruttering

Et fåtall av lederne forteller at de til stadighet må rekruttere nye spillere til laget (8 %). Fotballagene skiller seg således fra de fleste frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner som har et mye mer aktivt forhold til medlemsrekruttering. En litt større andel ledere for jentelag (11 %) sammenliknet med ledere for guttelag (7 %) oppgir at dette er noe de må gjøre til stadighet. Den viktigste rekrutteringsveien som oppgis, er at nye spillere kommer sammen med noen som spiller på laget (jf. tabell 5.4). Denne måten å rekruttere spillere på er mer vanlig for jentelag (72 %) enn for guttelag (62 %). Rekrutteringsveien er også viktigere for lag som har spillere med minoritetsbakgrunn på laget, og spesielt for de lagene som har over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn (jf. tabell 5.4). Noen få oppgir at spillere er rekruttert til laget ved at nye spillere har kommet sammen med foreldre, at venner har bestemt seg for å komme sammen og uten å kjenne noen på laget fra før, og ved at fotballklubben/laget driver aktivt informasjonsarbeid.

Tabell 5.4 Den viktigste rekrutteringsveien for nye spillere sett i forhold til andel spillere på laget med minoritetsbakgrunn.

Rekrutteringsvei:	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget			
	0	1–10 %	11–50 %	50 %+
Kommer sammen med foreldre	9 %	6 %	8 %	9 %
Kommer sammen med noen som spiller på laget	57 %	70 %	65 %	72 %
Kommer sammen med venner uten å kjenne noen på laget	3 %	5 %	4 %	8 %
Fotballklubben informerer, rekrutterer	10 %	8 %	11 %	6 %
Annet	13 %	8 %	9 %	4 %
Vet ikke	8 %	3 %	3 %	1 %
N	210	266	176	53

På spørsmålet om hvordan det er å rekruttere barn og unge med minoritetsbakgrunn sammenliknet med dem med norsk bakgrunn, svarer halvparten at det omtrent går ut på det samme. 16 prosent sier det er vanskeligere å rekruttere barn med minoritetsbakgrunn. Kun to prosent sier det er lettere, og 33 prosent oppgir at de ikke er sikker på hva de skal svare. Det er en stor forskjell mellom svarene fra lederne til jentelagene og guttelagene på dette spørsmålet. I alt 24 prosent av lederne for jentelagene opplever at det er vanskelig å rekruttere minoritetsspillere, mens kun 14 prosent av lederne for guttelag sier at de opplever det samme.

Svarene fordeler seg også ulikt for dem som har minoritetsspillere på laget og ikke, og om det er en liten eller stor andel spillere (jf. tabell 5.5). Det er en helt klar positiv sammenheng mellom andel spillere med minoritetsbakgrunn og om lederne opplever at det er like lett å rekruttere spillere fra begge grupper. De med størst andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget opplever det som lettere. Nesten sju av ti av dem som ikke har spillere med minoritetsbakgrunn, vet ikke hva de skal svare på spørsmålet.

Tabell 5.5 Hvordan det er å rekruttere spillere med minoritetsbakgrunn sett i forhold til andel med minoritetsbakgrunn på laget.

	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget			
	0	1–10 %	11–50 %	51 %+
Likt	14 %	55 %	70 %	66 %
Vanskeligere	17 %	17 %	14 %	8 %
Lettere	--	--	1 %	17 %
Vet ikke	68 %	28 %	15 %	9 %
N	210	266	176	53

Sju av ti mener at lagledelsen har et ansvar for å integrere minoritetsungdom på laget. Omtrent like mange ledere for guttelag og jentelag mener dette. De med minoritetsungdom på laget oppgir imidlertid i større grad enn de uten at dette er et ansvar for lagledelsen (jf. tabell 5.6). Samtidig som at et stort flertall mener lagledelsen har et ansvar for å integrere spillere med minoritetsbakgrunn, sier i underkant av fire av ti informanter at laget ikke kan prioritere ressurser til å arbeide målrettet for å få dette til. Færre ledere for jentelag (32 %) enn ledere for guttelag (40 %) mener dette, og det er en positiv sammenheng mellom dem som sier seg enig i dette utsagnet, og hvor stor andel spillere med minoritetsbakgrunn som er på laget (jf. tabell 5.6). Laglederne mener at de har et ansvar for integrering, men dette går ikke nødvendigvis på å rekruttere spillere med minoritetsbakgrunn. Dette er ikke så overraskende ettersom de færreste lag er vant til å behøve å rekruttere spillere veldig aktivt.

Totalt er det et fåtall (6 %) som svarer at enkelte av spillerne på laget er skeptiske til å få med flere med minoritetsbakgrunn. Dette er omtrent som i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene (8 %). Nesten ingen ledere for jentelag oppgir at spillerne er skeptiske (2 % mot 8 % hos guttelagene). Skepsisen er størst blant de lagene som har en høy andel spillere med minoritetsungdom på laget.

Tabell 5.6 Andel informanter som leder lag med ulik andel spillere med minoritetsbakgrunn som oppgir at følgende påstander stemmer i stor eller noen grad med situasjonen i deres lag.

	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget			
	0	1–10 %	11–50 %	51 %+
Integrering av minoritetsungdom er et ansvar for lagledelsen	58 %	65 %	81 %	65 %
Laget kan ikke prioritere ressurser for å rekruttere flere med minoritetsbakgrunn	27 %	36 %	48 %	47 %
Enkelte spillere er skeptiske til å få med flere med minoritetsbakgrunn	3 %	4 %	11 %	17 %
N	210	266	176	

Rekruttering er altså ikke et like viktig tema for fotballagene som det er for de frivillige organisasjonene. For det ene driver de sjelden aktivt rekrutteringsarbeid og for det andre er ikke den etniske sammensetningen like skjev som i de frivillige organisasjonene. Det er likevel et betydelig mindretall av lagledere som har svart at det er vanskeligere å rekruttere barn og ungdom med minoritetsbakgrunn, særlig på jentelagene. Disse ble bedt om å vurdere en rekke forklaringer på dette. Akkurat som andre undersøkelser har påvist, gjenspeiler svarene at årsakene er sammensatte. Én og samme lagleder kan oppgi flere forklaringer. I underkant av seks av ti tror at foreldre er skeptiske på grunn av de økonomiske forpliktelsene som følger med (jf. tabell 5.7). Flere undersøkelser har påvist en slik sammenheng (Friberg 2005, Krange & Strandbu 2004, Strandbu 2006). Minoritetsbarn har større sannsynlighet for å vokse opp i familier med lave inntekter sammenliknet med barn med norsk bakgrunn. Dårlig økonomi blir en barriere for å delta. Å være medlem av et idrettslag koster både når det gjelder å betale medlemskontingent, for utstyr, sosiale sammenkomster og deltakelse på cuper og turneringer.

Omtrent halvparten av lederne oppgir at årsakene til at det rekrutteres så få spillere med minoritetsbakgrunn, er at det er svært få med minoritetsbakgrunn i området. Omtrent like mange mener det har å gjøre med at de unge foretrekker aktiviteter sammen med andre med samme etniske bakgrunn. En nesten like stor andel tror det har å gjøre med at barna/ungdommene ikke kjenner noen som er på laget. Deretter oppgis forklaringene: at foreldrene er skeptiske til dugnadsforpliktelsene som følger med, at barna ikke er interessert i fotball, at foreldre er engstelige for at det er utrygt for barna

å være med på fotballaget, og at barna/ungdommene tenker at de ikke passer så godt inn. Kun én av ti tror det har å gjøre med at foreldrene er redd for at barna/ungdommene kan komme i kontakt med alkohol. Her må vi huske at dette er oppfatningene til trenerne. NFF har fått klare signaler fra sentrale personer i muslimske menigheter om at frykten for at barna – og ikke minst jentene – skal komme i kontakt med alkohol, er en viktig grunn til at mange foreldre ikke ønsker at barna deres skal være med i organisert fotball.

Tabell 5.7 Årsaker som oppgis for at det er vanskeligere å rekruttere spillere med minoritetsbakgrunn, sett i forhold til lag med ulik andel spillere med minoritetsbakgrunn.⁸

	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget				
	0	1–10 %	11–50 %	51 %+	Alle
Er ikke interessert i fotball	12	13	6	3	34
Er svært få med minoritetsbakgrunn i området	26	25	3	2	56
Kjenner ikke noen som er på laget	17	16	11	4	48
Foretrekker aktiviteter sammen med andre med samme etniske bakgrunn	17	24	10	2	53
Tenker at de ikke passer så godt inn	8	7	8	1	24
Har lite fritid	4	3	3	1	11
Foreldre er skeptiske pga. dugnadsforpliktelser	12	18	14	2	36
Foreldre er skeptiske fordi de tror det ikke er trygt for barna å være der	10	10	5	1	26
Foreldre er skeptiske fordi de er engstelige for at barna kan komme i kontakt med alkohol	4	6	4	0	14
Foreldre er skeptiske pga. økonomiske forpliktelser	18	26	15	2	61
N	36	46	24	4	110

Forskningslitteraturen har dokumentert at det er spesielt vanskelig å rekruttere jenter med minoritetsbakgrunn til organisert idrett, og spesielt framheves fraværet av pakistanske jenter i den organiserte idretten i Oslo (Friberg 2005). Undersøkelsen som vi har gjennomført, støtter dette funnet.

Ifølge Fotballforbundet kan reelle kulturforskjeller begrense jenters deltakelse i fotballen. For eksempel sies det at fellesdusj, mannlige trenere som jentene og foreldrene ikke kjenner, det at gutter og jenter deltar sammen i aktivitetene, kan være en hemsko for mange med ikke-vestlig bakgrunn (NFF 2006). Funn fra Fribergs (2005) undersøkelse viser at familiens forventninger til fritid og sosialt samvær kan være en

⁸ Svar fra dem som har oppgitt at det er vanskeligere å rekruttere spillere med minoritetsbakgrunn

barriere for deltakelse i organisert idrett, spesielt blant pakistanske jenter. Foreldres holdninger til om barn skal få lov til å delta i fritidsaktiviteter, har også betydning for deltakelse. De fleste minoritetsjenter opplever ikke at foreldrene forbyr dem å være aktive i idrettsforeninger, men de opplever heller ikke at foreldrene oppmuntrer og motiverer dem til deltakelse (Friberg 2005, Strandbu 2006).

I vår undersøkelse er det 39 lagledere for jentelag som har svart på spørsmålene om hva som kan forklare at det er vanskeligere å rekruttere jenter med minoritetsbakgrunn til laget, sammenliknet med jenter med norsk bakgrunn. Svarene fra disse skiller seg ikke fra lederne for guttelag når de oppgir de viktigste forklaringene på at det er vanskelig å rekruttere. Et flertall av lederne for jentelagene svarer også at de tror det har med økonomi å gjøre, at det er få barn og ungdommer i området med minoritetsbakgrunn og at jentene ikke kjenner noen som spiller fotball. Svarene fra lederne for jentelagene skiller seg imidlertid noe ut ved at flere tror foreldre er skeptiske til at jenter skal bli med på laget fordi de ikke tror det er trygt å være der (18), og en litt større andel sammenliknet med lederne for guttelagene tror også det har å gjøre med at de er redd for at jentene kan komme i kontakt med alkohol.

Kjennskap til Fotballforbundets inkluderingstiltak

Fotballforbundet (NFF) har tatt initiativ til en rekke tiltak og prosjekter ut fra ønsket om å gjøre fotballen mest mulig inkluderende. Vi har undersøkt i hvilken grad de to viktigste av disse tiltakene, det vil si Fargerik Fotball og Modulkurset Fotball for alle, er kjent blant laglederne. Fargerik Fotball er et samlebegrep for all virksomhet knyttet til NFFs arbeid med et flerkulturelt Norge. I tillegg er Fargerik Fotball en turnering med et klart budskap mot vold og rasisme, som arrangeres hvert år. Turneringen ble startet av Vålerenga Fotball i 1996 gjennom prosjektet Vålerenga mot rasisme, og har senere spredt seg til hele landet. NFF tok over ansvaret for turneringen i 2001. Arrangementet er primært rettet mot barn og unge som ikke allerede er med på den organiserte fotballen. Barn rekrutteres til turneringen gjennom skolebesøk. Under skolebesøkene tilbys også skolene fordypningsmaterieell om rasisme. Hovedmålgruppen er barn i 5. til 7. klasse, men en rekke turneringer har nå også åpen klasse for lærere, foreldre, søsken, styret i klubben, supportere, sponsorer og andre. Turneringen går uten sluttspill, og det gis blant annet premie for beste egenproduserte drakter, frisyre, heiarop og støtte fra foreldre. Det er gratis å delta, og mat og drikke selges til selvkost. Alle deltakerne får diplom og T-skjorte som er betalt av NFF. Ifølge NFF er turneringen Fargerik Fotball et godt førstemøte med norsk fotball for både barn og foreldre, og mange steder har dette vært et godt rekrutteringstiltak. Det er utarbeidet en egen arrangementshåndbok for Fargerik Fotball med alle opplysninger som en arrangørklubb trenger. Både staten,

Norsk Tipping, LO, NHO, Scantrade/Umbro og Saatchi har i flere år støttet Fargerik Fotball-turneringen. Det andre tiltaket som vi har spurt informantene om de kjenner til, er Modulkurset Fotball for alle.

Tabell 5.8 Andel ledere for lag med ulik andel spillere med minoritetsbakgrunn som oppgir at de har kjennskap til «Fargerik Fotball» og Modulkurset Fotball for alle.

	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget			
	0	1–10 %	11–50 %	51 %+
Fargerik Fotball	33 %	39 %	56 %	62 %
Modulkurset Fotball for alle	13 %	11 %	17 %	21 %
N	210	266	176	53

Under halvparten av dem som deltar i undersøkelsen, svarer at de kjenner til Fargerik Fotball (44 %). Litt færre ledere for jentelag (40 %) enn ledere for guttelag (45 %) kjenner til tiltaket. Det er en klar sammenheng mellom andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget og om lederne kjenner til tiltaket (jf. tabell 5.8). Seks av ti av dem med over 50 prosent andel spillere med minoritetsbakgrunn kjenner til Fargerik Fotball. Det er få ledere som sier de kjenner til Modulkurset Fotball for alle. Omtrent like mange ledere for jentelag (12 %) som ledere for guttelag (14 %) kjenner til kurset. Kjennskapen øker noe med økt andel spillere på laget med minoritetsbakgrunn (jf. tabell 5.8). Det er ikke så overraskende at så få kjenner til Fotball for alle. Som vi har sett, er det få som opplever at de på laget er skeptiske til at det er spillere med ulik etnisk bakgrunn i laget, og det er også få som opplever at det oppstår konflikter i lagene. Fotball for alle-kurset etterspørres først når noe er gått galt. Fotballforbundet utdanner fortløpende instruktører og kurset skal kunne gjennomføres i klubb med instruktør fra alle fotballkretsene. Målet med kurset er, basert på visjonen fotball for alle, å gjøre organisasjonsleddene i Fotballforbundet mer åpne og inkluderende, og knekke fordommer, bekjempe rasisme og diskriminering. Kurset er beregnet på voksne, med norsk bakgrunn. Som regel er det klubb eller krets som etterspør kurset, men av og til kommer det også henvendelser fra andre organisasjoner og institusjoner som Røde Kors, skole, flyktningkonsulent, kulturavdeling i kommunen, Norsk Folkehjelp, Lions og andre. NFF ber da alltid om at idrettslaget må kobles opp og å ta ansvar, og helst at alle andre mulige partnere involveres. Fotballforbundet gjennomfører ikke kurset hvis ikke idretten selv er med og står i sentrum.

Spesielle tilrettelegginger på laget

Noe under tre av ti oppgir at det er mer krevende å tilrettelegge aktiviteter for unge med minoritetsbakgrunn enn for unge med norsk bakgrunn. Det er en sammenheng mellom andel spillere på laget med minoritetsbakgrunn og om lederne opplever det som mer krevende å tilrettelegge aktiviteter for unge med minoritetsbakgrunn (jf. tabell 5.9). Nesten fire av ti oppgir at dette er tilfelle blant dem som leder lagene der mer enn halvparten av spillerne er ungdom med minoritetsbakgrunn. Andelen er litt lavere i de lagene som har færre spillere med etnisk minoritetsbakgrunn.

Tabell 5.9 Andel ledere for lag med ulik andel spillere med minoritetsbakgrunn som opplever det som mer krevende å tilrettelegge aktiviteter for spillere med etnisk minoritetsbakgrunn.

	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget			
	0	1–10 %	11–50 %	51 %+
Mer krevende å tilrettelegge aktiviteter for unge med etnisk minoritetsbakgrunn	20 %	22 %	33 %	38 %
N	210	266	176	53

Forklaringen på dette behøver ikke nødvendigvis bare å ha noe å gjøre med barna og ungdommene. Som vi skal se senere, er det en stor andel av respondentene som oppgir at det er et problem for laget at foreldre med minoritetsbakgrunn bidrar lite med foreldreoppgaver. Dette vil selvfølgelig gjøre arbeidet mer krevende for lagledere og trenere.

I underkant av halvparten (46 %) av dem som sier at det er vanskeligere å rekruttere spillere med minoritetsbakgrunn, tror som sagt at foreldre er skeptiske til at barna kan delta på grunn av de økonomiske forpliktelsene som følger med. Vi har undersøkt hva det koster de unge å være med på laget, om laglederne opplever at spillere har problemer med å få dekket utgiftene, og om klubben/laget hjelper til med å betale for disse. Informantene oppgir at det viktigste inntektsgrunnlaget for laget er kontingent og treningsavgift (58 %). I noen lag (25 %) oppgis en ganske lik fordeling mellom dugnadsarbeid og kontingent/treningsavgift.

Tabell 5.10 Utgifter per spiller per år til kontingent og treningsavgift. N=706

Kontingent:	
150 kr eller lavere	4 %
151 til 250 kr	14 %
Over 251 kr	78 %
Ikke sikker	4 %
Treningsavgift:	
Under 500 kr	15 %
501-1000 kr	38 %
101-1500 kr	31 %
Over 1501 kr	14 %
Vet ikke	3 %

De fleste spillere betaler over 250 kroner i kontingent per år, og nesten halvparten betaler over 1000 kroner i treningsavgift (jf. tabell 5.10).

Tabell 5.11 Inntekter fra dugnader, kakeotteri etc. per spiller per år.

Under 250 kr	27 %
250-500 kr	17 %
501-1000 kr	11 %
1001-2000 kr	9 %
2001 kr eller mer	9 %
Ikke sikker	29 %
N	701

I underkant av tre av ti oppgir at inntektene fra dugnader, kakeotteri etc. per spiller per år er under 250 kroner. En liten gruppe på ni prosent oppgir at inntektene fra denne typen aktiviteter beløper seg til over 2000 kroner per spiller per år. Tre av ti av informantene kunne ikke svare på spørsmålet. I underkant av halvparten oppgir at spillerne må betale penger for at laget skal kunne delta i cup/turneringer eller andre arrangementer. Av disse svarer 37 prosent at foreldrene bidrar med mer enn 1000 kroner per spiller. Vi har ikke tilsvarende data om de frivillige organisasjonene, men mye tyder på at det er langt mer kostbart for foreldre til barn og unge som er med i fotballag, enn i de fleste frivillige organisasjoner.

Elleve informanter sier at det ofte hender at spillere fra familier med svak økonomi lar være å delta på cup/turnering eller andre arrangementer på grunn av økonomiske årsaker. 100 informanter oppgir at dette skjer enkelte ganger. En liten andel lagledere for kun etnisk norske spillere oppgir at dette også skjer i deres lag. En informant som

er leder for et blandet lag, skriver «*Det er hos oss oftere etniske norske aleneforeldre enn fremmedkulturelle som har disse problemene.*» Til tross for at dette også kan være et problem for spillere med norsk bakgrunn, ser det ut som at det i størst grad er et problem for minoritetsbarn og -ungdom. Det er en klar sammenheng mellom andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget, og om laget oppgis å ha spillere fra familier med svak økonomi, og som derfor ikke kan delta på cup, turneringer og andre arrangementer. I overkant av fire av ti lagledere for lag der over halvparten har ikke-vestlig bakgrunn, sier at dette er tilfelle for deres lag. Bare fire prosent av laglederne for lag uten noen spillere med ikke-vestlig bakgrunn sier det samme. Dette henger sammen med de sosiale forskjellene mellom øst og vest i byen, så vel som forskjeller mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen. Det betyr at ikke bare er det en større andel av befolkningen med ikke-vestlig bakgrunn som har svak økonomi, enn det er i den øvrige befolkningen. I områdene med høy andel minoriteter vil det også være en større andel av den etnisk norske delen av befolkningen som har svak økonomi, enn i de delene av byen hvor det nesten bare bor etniske nordmenn.

Tabell 5.12 Andel ledere for lag med ulik andel spillere med minoritetsbakgrunn som oppgir at det ofte hender at spillere fra familier med svak økonomi lar være å delta på cup/turnering eller andre arrangementer, og som sier at laget ofte eller enkelte ganger betaler utgifter for spillere med svak økonomi.

	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget			
	0	1–10 %	11–50 %	51 %+
Kan ikke delta på cup/turneringer/arrangementer	4 %	14 %	25 %	42 %
Laget betaler for dem med dårlig råd	15 %	30 %	42 %	31 %
N	210	266	176	53

Tre av ti forteller at klubben har ordninger for å betale for spillere fra familier med svak økonomi. I hovedsak skjer dette etter subjektive vurderinger, og er ikke noe som er satt i system. 28 prosent av 703 informanter forteller at det ofte eller enkelte ganger hender at laget betaler utgifter for spillere fra familier med svak økonomi. Lagene med flest spillere med minoritetsungdom hjelper ikke til med å dekke utgifter for disse spillerne mer enn de andre lagene (jf. tabell 5.12). Dette er kanskje ikke så overraskende. For at de med dårlig økonomi skal kunne hjelpes, må det være en del andre mer ressurssterke til å hjelpe dem. I og med at det ser ut som at problemene er større i disse lagene, kan det være at barn og unge fra lag med en høy andel minoritetsspillere i mindre grad enn andre kan delta på cup, turneringer og andre arrangementer. En informant skriver

følgende: *Selve utgiftene til treningsavgift osv. går ofte greit, mens «småutgifter» som sesongavslutning (150–200kr), billetter for fotballkamp + reise (150,-) skaper større problem. Ofte ender enten jeg som lagleder, eller en av trenerne med å dekke dette for noen av barna med dårlig økonomi (dvs. en slags «privat sponsorordning») for at alle skal få være med.* Carlsson og Haalands (2006) undersøkelse av foreldreinnsats i seks idrettsforeninger i Groruddalen, og én i Drammen (21 fotballag og to håndballag for barn og unge i alderen 7–16 år) viser også at det først og fremst er denne typen utgifter som kan være vanskelig å dekke, og ikke selve kontingenten. Så å si alle med norsk bakgrunn, og de fleste, det vil si ni av ti med minoritetsbakgrunn, betalte kontingentene i denne undersøkelsen.

Rasisme, diskriminering og konflikter

Lederne har svart på spørsmål om rasisme, diskriminering og konflikter mellom ulike etniske grupper er et problem på kamper og trening, og hvordan disse i så fall håndteres. Sju av ti svarer at de aldri har overhørt rasistiske utsagn på kamper eller treninger. De som har overhørt denne typen utsagn, har kun opplevd det én eller noen få ganger. Bare tre prosent sier at de har opplevd det flere ganger. Dette betyr imidlertid ikke at rasisme ikke er et problem i dagens fotball. Det er en klar sammenheng mellom andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget og om laglederne har hørt rasistiske utsagn (jf. tabell 5.13). Så mange som halvparten av dem med over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn, sier at de har opplevd dette.

Tabell 5.13 Andel lagledere som 1) oppgir at de ofte eller enkelte ganger har overhørt rasistiske utsagn på kamper eller treninger, 2) opplever at rasistiske ytringer i noen grad eller i stor grad er et problem og 3) at en mer blandet etnisk sammensetning i laget kan føre til mer konflikter mellom spillere. Etter andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget

	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget			
	0	1–10 %	11–50 %	51 %+
Har overhørt rasistiske utsagn på kamp eller trening	15 %	23 %	39 %	48 %
Opplever rasisme som et problem på laget	0 %	2 %	6 %	11 %
En mer blandet etnisk sammensetning i laget kan føre til mer konflikter mellom spillere	9 %	8 %	19 %	25 %
N	210	266	176	53

Av de 123 informanter som sier de har overhørt rasistiske utsagn, forteller de fleste at det i hovedsak er motspillere som har kommet med denne typen ytringer (108 informanter), men det er også flere som oppgir voksne tilskuere (39). 28 oppgir medspillere og 23 oppgir jevnaldrene tilskuere. Det er få dommere som oppgis (4), men 14 forteller at de har hørt trenere eller ledere komme med rasistiske ytringer. Fire har krysset av på kategorien «andre». De færreste opplever rasisme som et problem, selv om det er en klar sammenheng mellom dette og hvor mange spillere med minoritetsbakgrunn det er i laget. Én av ti lagledere med over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn opplever at rasistiske ytringer er et problem (jf. tabell 5.14), på tross av at rundt halvparten har overhørt denne typen ytringer. Dette kan henge sammen med at de aller fleste sier at dette er noe man hører fra motspillere og tilskuere, og at det ikke er et problem innad i laget.

Fire lagledere har kommentert spørsmålene som er stilt om rasistiske utsagn. En ønsker å fortelle at det fungerer godt i eget lag og at de aldri har hørt noen komme med rasistiske bemerkninger. En annen lagleder sier at de ikke har observert rasistiske kommentarer på eget lag, men at rasistiske tilrop mot spillere på motstanders lag forekommer enkelte ganger i grove frisparksituasjoner eller liknende. Han skriver:

«Hvis situasjonen tas med en gang, kan man få god læring (med komisk tilsnitt, når overtrederen snur seg og konfronteres med spiller med tilsvarende etnisk bakgrunn på eget lag).» (Lagleder februar 2007.)

To lagledere reagerer på at fokuset i undersøkelsen først og fremst er satt på rasisme som etniske minoritetsbarn og -ungdom kan utsettes for. De forteller at når laget møter lag der de fleste spillerne har minoritetsbakgrunn, så utsettes etnisk norske spillere for mobbing og rasistiske tilrop fra disse. En skriver følgende:

«Våre barn har blitt utsatt for lite hyggelige opplevelser i forbindelse med kamper. Dette har vært fra motspillere og publikum som har minoritetsbakgrunn. Hvordan skal vi som lagledelse reagere i slike tilfeller? Hos oss er det ikke et tema om motstanderne er et lag med mange med minoritetsbakgrunn. Det er vanlig folkeskikk og respekt som burde gjelde, uavhengig om en er etnisk norsk eller ikke.» (Lagleder februar 2007.)

Hvis dette er en vanlig oppfatning og erfaring, ville det tyde på at mange mener at en mer blandet etnisk sammensetning kan føre til mer konflikter. Men det er bare i overkant av én av ti som mener at en blandet etnisk sammensetning i laget kan føre til mer konflikter mellom spillere. Færre ledere for jentelag (7 %) enn for guttelag (14 %) mener dette. Flest ledere for lag med over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn oppgir at en blandet etnisk sammensetning i laget kan føre til konflikter (jf. tabell 5.15). I alt 25 prosent av dem med over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn mener en blandet etnisk sammensetning i laget kan føre til mer konflikter mellom spillere.

Foreldredeltakelse

I motsetning til de fleste barne- og ungdomsorganisasjoner er man i fotballen helt avhengig av at foreldre eller andre familiemedlemmer deltar som oppfølgere og i sporadisk dagnadsaktivitet, og at noen tar på seg de tidkrevende vervene som ledere og trenere (Carlsson og Haaland 2006). Absolutt størstedelen av den innsats som utløses for å produsere barne- og ungdomsidrett i Norge, er frivillig og ulønnet arbeid utført av foreldre.

På spørsmålet om det er forskjell mellom foreldre med minoritetsbakgrunn og foreldre med norsk bakgrunn på hvor aktive de er med hensyn til arbeidsoppgaver for laget, som kjøring, dagnader, kakeotteri etc., svarer 33 prosent av dem som har ungdom med minoritetsbakgrunn på laget at det er liten eller ingen forskjell på aktivitetsnivået. Så mange som 67 prosent svarer at foreldre med minoritetsbakgrunn er mindre aktive enn foreldre med norsk bakgrunn. Det er kun fire av informantene som oppgir at foreldre med minoritetsbakgrunn er mer aktive enn foreldre med norsk bakgrunn. Funnet samsvarer med tidligere forskning der det har kommet fram mange beretninger om at foreldre med minoritetsbakgrunn i beskjeden grad deltar med foreldreinnsats (Carlsson og Haaland 2006).

Tabell 5.16 Andel ledere for lag med ulik andel spillere med minoritetsbakgrunn som oppgir at foreldre med minoritetsbakgrunn er mindre aktive med hensyn til arbeidsoppgaver for laget, og som opplever at dette i svært stor grad eller noen grad er et problem for laget.

	Andel spillere med minoritetsbakgrunn på laget		
	1-10 %	11-50 %	51 %+
Foreldre med minoritetsbakgrunn er mindre aktive enn andre mht. arbeidsoppgaver for laget	43 %	74 %	77 %
Lav foreldredeltakelse blant etniske minoriteter er et problem for laget	52 %	75 %	91 %
N	266	176	53

Av dem som oppgir at minoritetsforeldre er mindre aktive, svarer 66 prosent at de opplever dette som i svært stor grad eller som i noen grad å være et problem for laget. Det er en sterk sammenheng mellom andel spillere med minoritetsbakgrunn på og om dette oppleves som et problem (jf. tabell 5.16). Så mange som 91 prosent av dem med mer enn 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn sier at det er et problem at foreldrene ikke deltar. Funnene overensstemmer med tidligere forskning som har vist at de fleste barn og unge med norsk bakgrunn har en eller to foreldre som stiller opp

på foreldremøter, som tilskuere, kjørere og på dugnader, mens foreldre med minoritetsbakgrunn i mye mindre grad stiller opp (Carlsson og Haaland (2006). Kartleggingen til Carlsson og Haaland (2006) viste at omtrent halvparten av de yngste barna med minoritetsbakgrunn hadde foreldre som deltok som tilskuere, sjåfører og på dugnader. Spesielt gjorde de en stor og synlig innsats når de gjennom personlige henvendelser fikk tildelt klart avgrensede dugnadsoppgaver. Oppfølgings- og dugnadsinnsatsen var imidlertid svært beskjeden for dem over tolv år.

Selv om mange også i vår undersøkelse forteller at minoritetsforeldre deltar mindre enn foreldre med norsk bakgrunn, og mange opplever dette som et problem, er det enkelte som forteller om positive erfaringer. En informant skriver følgende:

«Ellers er foreldre meget lette å få med. På siste foreldremøte var 15 av 17 barn representert ... På kamper er det stort sett minst 10 foreldre med hver gang. (inkl. trenere og lagledere). Intet skille mellom etniske nordmenn (15 barn) og tamiler (2). Det er litt mer info som skal til i forhold til ikke etnisk norske foreldre mht. hva og hvordan når det gjelder dugnader, men dette kan man jo greit fikse. Den største utfordringen er å få de ikke etnisk norske foreldrene integrert i foreldresamtaler og «slarv» på sidelinjen. Om dette kommer av at de er innflyttere i et etablert bomiljø der «alle kjenner alle» eller at de er fremmede eller en kombinasjon av disse to faktorene, er vanskelig å si. Vi jobber med saken.» (lagleder februar 2007)

En annen lagleder skriver følgende om problemer med at foreldre med minoritetsbakgrunn ikke stiller opp:

«Foreldrene til enkelte fremmedkulturelle grupper er det store problemet, og det gjelder uansett økonomi og utdanningsnivå. På «beste Vest» er det ikke de fattige innvandrerne som bor, men gjerne leger, ingeniører etc. Uansett synes det å være en grunnfestet holdning at oppfølgingen av barna ikke er fars ansvar, og at mor finner det vanskelig å involvere seg (i det minste i enkelte kulturer). Dette er særlig fremtredende for dem med etnisk bakgrunn fra Midtøsten og det nære Asia.» (lagleder februar 2007)

Det at så mange foreldre med minoritetsbakgrunn ikke bidrar med foreldreinnsats for laget kan gjøre det vanskelig å både opprette lag, og få de til å fungere. Undersøkelsen til Carlsson og Haaland (2006) viser at når andelen barn og unge med minoritetsbakgrunn i et område nærmet seg to tredeler, så ble ikke nye lag eller aktiviteter etablert fordi ingen tok et leder/treneransvar. Det var også mange eksempler i denne undersøkelsen på at lag ble lagt ned fordi foreldrene ikke stilte opp.

Det er vanskelig å si hvor mye av foreldrenes lave innsats som skyldes andre holdninger til det å stille opp for barna på fritiden, eller om det skyldes manglende ressurser. Antakelig er det ikke enten – eller. En rundspørring gjennomført av fotballklubben Vålerenga blant fedre med ikke-vestlig bakgrunn viste at meget få disponerte bil på

fritiden. De fleste hadde altså ikke mulighet til å kjøre barna til trening og kamper. Rundspørringen viste også at det var vanskelig for mange fedre å stille opp fordi de jobbet på de tidspunktene treningen pågikk, enten fordi de jobbet skift eller fordi de hadde to jobber. Andre årsaker kan være at det i familier med mange barn er mer utfordrende å følge opp alle på den måten som en del av det norske organisasjonslivet for barn og unge krever, enten det er fotball, korps eller andre foreldreintensive aktiviteter.

Oppsummering

Et stort flertall av fotballagene på østkanten har over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn, mens et stort flertall av lagene på vestkanten kun har spillere med norsk bakgrunn, eller under ti prosent spillere med minoritetsbakgrunn. Undersøkelsen viser også at andel spillere med minoritetsbakgrunn på lagene øker med alder, og at det er en større andel guttelag enn jentelag som har spillere med minoritetsbakgrunn.

Svært få ledere av barne- og ungdomslag innen fotballen sier at det er et behov for å rekruttere nye spillere til lagene. Til tross for dette er det en god del ledere som sier at det er færre minoritetsbarn og -ungdom som deltar sammenliknet med etnisk norske, og at det både er et behov for og en utfordring å rekruttere flere. Spesielt gjelder dette jenter. Årsaker som oppgis for at det er vanskeligere å rekruttere spillere med minoritetsbakgrunn er sammensatte. Den hyppigst nevnte grunnen er de økonomiske forpliktelsene som følger med å delta. Noen flere ledere for jentelagene tror også det har å gjøre med at minoritetsforeldre er skeptiske til at jenter skal bli med på laget fordi de ikke tror det er trygt for dem å være der.

Et stort flertall av lederne viser en positiv innstilling til å inkludere minoritetsbarn og -ungdom i lagene. Kun én av ti sier at en etnisk sammensetning på laget kan føre til mer konflikter mellom spillerne. De forteller også at det er svært få barn og unge på lagene som har en negativ holdning til minoritetsbarn og -ungdom. Det er imidlertid flere av dem som leder lag der over halvparten av spillerne har minoritetsbakgrunn, som mener at en blandet etnisk sammensetning i laget kan føre til mer konflikter mellom spillere.

Nesten en tredel av dem som har svart på undersøkelsen, sier at det er mer krevende å tilrettelegge spesielt for spillere med minoritetsbakgrunn sammenliknet med spillere med norsk bakgrunn. Flere, nesten fire av ti av dem som leder lag der over halvparten av spillerne har minoritetsbakgrunn, oppgir at de opplever dette som mer krevende enn å tilrettelegge aktiviteter for barn og unge med etnisk norsk bakgrunn. Like mange ledere av lag med høy andel minoritetsspillere sier at det hender at spillere ikke kan delta på cup, turnering og arrangementer fordi de kommer fra familier som er økonomisk

ressurssvake. Tre av ti forteller at klubben eller laget hjelper til med å dekke utgifter for spillere med svak økonomi. De lagene som har over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn, oppgir oftest at spillere ikke kan delta på ulike arrangementer på grunn av svak økonomi. Det er likevel færre av disse lagene som hjelper til med å dekke utgifter for spillere som ikke har råd til å delta på cup, turnering og arrangementer. Når det er mange som trenger hjelp, blir det også vanskeligere å hjelpe.

Tre av ti oppgir at de har overhørt rasistiske bemerkninger, men kun tre prosent sier at dette har forekommet flere ganger eller ofte. Som oftest dreier det seg om at det er motspillere som har kommet med ytringene. Selv om det ikke er mange, er det verdt å bemerke at 57 av informantene oppgir å ha overhørt denne typen kommentarer fra voksne tilskuere, trenere/ledere og enkelte dommere. Halvparten av dem med over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn sier de har overhørt rasistiske utsagn på kamper eller treninger. Én av ti av disse laglederne sier at de opplever rasistiske ytringer som et problem.

Nesten sju av ti av dem som har spillere med minoritetsbakgrunn på laget, oppgir at foreldrene er mindre aktive enn foreldre med norsk bakgrunn når det gjelder å utføre arbeidsoppgaver for laget. Et flertall opplever dette som et problem (66 %), og spesielt opplever de som har over 50 prosent spillere med minoritetsbakgrunn på laget (91 %), det som et problem at minoritetsforeldre følger opp i mindre grad.

6 Konklusjon – Erfaringer og utfordringer for fotballag og frivillige organisasjoner

Undersøkelsen viser at fotballagene og de ulike typene frivillig organisasjoner står overfor ulike, men også mange av de samme utfordringene. De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene i undersøkelsen representerer et bredt spekter av organisasjoner som har vidt ulike forutsetninger for å nærme seg spørsmål knyttet til inkludering av unge med ikke-vestlig bakgrunn. Også organisasjonenes erfaringer med inkludering varierer betydelig. Ser man på organisasjonslivet for barn og unge i Oslo under ett (og holder idretten utenfor) kan man likevel si at de aller færreste har lyktes med å inkludere unge med ikke-vestlig bakgrunn blant sine medlemmer på en måte som gjenspeiler befolkningen i områdene de rekrutterer sine medlemmer fra. Selv i organisasjoner som hovedsakelig rekrutterer i de østlige bydelene i Oslo – der andelen barn og unge med minoritetsbakgrunn er høy – har flertallet meget få medlemmer med ikke-vestlig bakgrunn. I fotballen er det til dels annerledes. Guttelagene som rekrutterer øst i Oslo har mange spillere med etnisk minoritetsbakgrunn, mens jenter med ikke-vestlig bakgrunn er lavere representert. Rekruttering av barn og unge med ikke-vestlig bakgrunn framstår dermed som den sentrale utfordringen for de frivillige organisasjonene, mens i fotballen er det først og fremst jentelagene som har problemer med å nå ut til minoritetsbefolkningen. Guttefotballen er først og fremst preget av den generelle boligsegregeringen i Oslo, og andelen etniske minoriteter på lagene varierer kraftig etter hvor i byen spillerne er rekruttert fra.

Mens man i fotballen sjelden behøver å rekruttere medlemmer aktivt fordi de stort sett kommer av seg selv, er medlemsrekruttering noe de fleste frivillige organisasjonene har et bevisst forhold til. De aller fleste organisasjonene stiller seg positive til å inkludere barn og unge med minoritetsbakgrunn, og ser dette som et ansvar for sine organisasjoner. Samtidig er det tydelig at veien fra positive holdninger til konkrete rekrutterings tiltak rettet mot unge med minoritetsbakgrunn kan være lang. Mange av organisasjonene er også usikre på hva de mer konkret kan gjøre for å nå ut til nye grupper av potensielle medlemmer. Det er få organisasjoner som faktisk har satt i verk konkrete tiltak for å nå ut til minoritetsungdom, og det er enda færre som kan vise til noen resultater av denne rekrutteringsinnsatsen. Det er likevel verdt å merke seg at de få som har forsøkt å ta kontakt med minoritetsorganisasjoner eller ressurspersoner i minoritetsmiljøene i et forsøk på å nå ut til potensielle medlemmer, stort sett oppgir

at de har hatt positive erfaringer. Det er tydelig at de mest brukte rekrutteringsveiene – som venneverving og jungeltelegraf – bidrar til å opprettholde skjevheter i sammensetningen av medlemsmassen, men det er likevel få som kan peke på andre og mer effektive rekrutteringsmetoder rettet mot nye medlemsgrupper. Her er det tydelig at det er behov for kreativ tenkning fra organisasjonenes side for å finne nye arenaer å møte barn og unge på. Samtidig er det mye som tyder på at allerede brukte kanaler – som for eksempel samarbeid med skoler og åpne arrangementer i fellesskap med andre organisasjoner – på sikt vil være effektive i å nå ut til et bredere spekter av barn og unge.

En stor andel av de frivillige organisasjonene har personer med ikke-vestlig bakgrunn i styret eller andre deler av ledelsen, på tross av at de aller fleste har meget få medlemmer med etnisk minoritetsbakgrunn. Dette kan dels tilskrives en bevisst strategi fra mange organisasjoners side for å løfte fram folk med minoritetsbakgrunn i organisasjonene, dels kan det forklares ved at unge med etnisk minoritetsbakgrunn møter større barrierer mot å bli medlemmer, og at de som faktisk blir med derfor er ekstra motiverte for å ta på seg verv og oppgaver. Særlig de politiske og humanitære ungdomsorganisasjonene har høye andeler minoritetsungdom i organisasjonenes ledelse. Over halvparten av disse organisasjonene har etniske minoriteter i ledelsen.

Blant fotballagene er det derimot bare ett av ti lag som oppgir at det er noen med etnisk minoritetsbakgrunn i lagledelsen, til tross for at det er flere spillere med etnisk minoritetsbakgrunn i fotballen enn det er blant medlemmene i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Dette henger sammen med at ledelsen i fotballagene hovedsakelig består av foreldre, mens i de frivillige organisasjonene – i hvert fall ungdomsorganisasjonene – består ledelsen stort sett av ungdommene selv. Innen fotball rapporteres det om til dels store problemer med å involvere foreldre med ikke-vestlig bakgrunn. Årsakene som trekkes fram er flere, men blant forklaringer som nevnes er at mange av foreldrene ikke er vant med denne typen frivillig organisering fra sin egen oppvekst, at en del mangler den språklige kompetansen som skal til for å ta på seg verv og at enkelte foreldre kan være skeptiske til denne typen fritidsaktiviteter for sine barn. Et flertall av fotballagene som har en del spillere med etnisk minoritetsbakgrunn oppgir at manglende deltakelse blant foreldre med ikke-vestlig bakgrunn er et problem for laget. Blant lagene der mer enn halvparten av spillerne har etnisk minoritetsbakgrunn gjelder dette 93 prosent.

I de frivillige organisasjonene oppleves ikke manglende foreldredeltakelse blant etniske minoriteter som et problem på samme måte, med unntak av enkelte organisasjoner som retter seg mot yngre barn, som for eksempel barnekor. Blant mange av ungdomsorganisasjonene ser vi derimot at ungdommene med ikke-vestlig bakgrunn som selv har erfaring som medlemmer i organisasjonene, i stor grad tar på seg tillitsverv og oppgaver i organisasjonenes ledelse. For fotballens del peker dette fram mot at lagene bør satse på å involvere eldre spillere som selv har erfaring fra laget i lagledelsen. Etter hvert som flere fotballspillere med minoritetsbakgrunn vokser opp tilsier det at det vil

bli stadig flere personer med minoritetsbakgrunn som ville være villige og kompetente til å ta på seg lederoppgaver i lagene – forutsatt at disse ikke slutter og forsvinner ut av lagene. Selv om manglede foreldreinnsats ikke oppleves som et problem i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene, har de likevel en utfordring i forhold til å nå ut til foreldre med minoritetsbakgrunn i forbindelse med sitt rekrutteringsarbeid. For mange unge vil aksept og støtte fra foreldrene være avgjørende for deltakelsen, men de færreste organisasjoner har noen erfaring med denne typen kommunikasjon.

For de gruppene som deltar aller minst i organiserte fritidsaktiviteter – blant annet enkelte grupper jenter med ikke-vestlig bakgrunn – så ligger de største barrierene for deltakelse utenfor organisasjonene selv. Det er likevel en del ting ved organisasjonene som kan virke ekskluderende. Ikke bare i måten medlemmer rekrutteres, men også i måten nye medlemmer møtes på i organisasjonene og i egenskaper ved organisasjonene som ikke er tilpasset et etnisk mangfold blant medlemmene. Mange kan fortelle om en organisasjonskultur, med internt «stammespråk», klikkdannelser og en sterk felles identitet. Dette er i og for seg en del av den positive fellesskapsfølelsen som mange unge søker i organisasjonslivet. Samtidig kan det virke avskrekkende på nye medlemmer – særlig dersom de ikke allerede kjenner noen innenfor eller de har en følelse av å ikke passe helt inn i den øvrige medlemsprofilen.

Likevel er det veldig få blant de organisasjonene som har svart på denne undersøkelsen som tror at det er noe som bør forandres ved organisasjonene for at de skal bli mer inkluderende overfor unge med ikke-vestlig bakgrunn. På spørsmål om de vil være villige til å endre noe ved organisasjonene dersom det ville gjøre dem mer attraktive for unge med minoritetsbakgrunn er de fleste mer positive, men det er likevel en tredel som sier at de ikke ville endre noe ved organisasjonene selv om det ville gjøre dem mer attraktive for unge med minoritetsbakgrunn.

Når det gjelder mer konkret tilrettelegging for eksempel knyttet til mat, virker det som de fleste gjør de nødvendige tilpasninger, som å sørge for at man også serverer vegetar- eller-halal mat, slik at alle har mulighet til å spise uten å bryte med egne kulturelle eller religiøse mattradisjoner. Blant dem som har mer enn fem prosent medlemmer med ikke-vestlig bakgrunn har sju av ti organisasjoner gjort slike tilpasninger. Mat og ikke minst drikke er viktige «bindemidler» i sosiale sammenhenger, men kan også fungere som markører for til hvem som er innenfor og hvem som er utenfor. For folk som ikke drikker, for eksempel muslimer som ønsker å overholde forbudet mot alkohol – som av mange også tolkes som et forbud mot å være på steder der det serveres alkohol – så kan alkoholbruk virke ekskluderende. Alkohol inngår som en naturlig del av samværet i et flertall av ungdomsorganisasjonene som samler eldre ungdom. Det er ingen selvfølge at man i slike tilfeller skal tilpasse seg et mindretall, men det er et alvorlig tankekors hvis dette for eksempel gjør det vanskelig for muslimer å delta i ungdomspolitikken. Uavhengig av hva ungdommene selv ønsker kan dette også bidra til foreldrenes skepsis mot at barna deres deltar i denne typen aktiviteter.

De sosioøkonomiske skillene i Oslobefolkningen følger til dels etniske skiller (Bråthen et al 2007). I fotballen ser vi at blant de fotballagene som har over halvparten spillere med ikke-vestlig bakgrunn, oppgir mer enn fire av ti at det ofte hender at spillere ikke kan delta på kamper eller liknende på grunn av dårlig økonomi. Bare 4 prosent av lagene som ikke har noen spillere med etnisk minoritetsbakgrunn sier det samme. I mange av lagene har de ordninger for å hjelpe de som ikke har råd til å delta i arrangementer som koster ekstra, men disse ordningene er vanskelig å opprettholde i lag der det er mange som har behov for denne typen hjelp.

Det kunne være lett å anta at rasisme er et større problem i fotballen enn i frivillige organisasjoner. Det ser imidlertid ikke ut til å være tilfellet. 20 prosent av de frivillige organisasjonene og 30 prosent av fotballag har opplevd rasisme i forbindelse med organisasjonens/lagets aktiviteter. Men andelen som har opplevd rasistiske kommentarer og liknende øker kraftig med andel minoriteter som er medlemmer eller spillere. At det er større andel minoriteter i fotballen kan derfor forklare hvorfor andelen er litt høyere her. Blant fotballagene med mer enn 50 prosent spillere med etnisk minoritetsbakgrunn har om lag halvparten overhørt rasistiske uttalelser i forbindelse med trening eller kamper. Likevel opplever de færreste rasisme som et problem for laget, og de fleste sier at dette er noe de har hørt én gang eller noen få ganger. At motspillere slenger med leppa til hverandre er kanskje ikke noe lagledere opplever som et stort problem, men det er verdt å merke seg at det er et ikke ubetydelig mindretall som har hørt rasistiske kommentarer fra voksne tilskuere og trenere.

Respondentene har svart på en rekke spørsmål der de ble bedt om å ta stilling til ulike utsagn om inkludering og erfaringer med etnisk mangfold i organisasjonene. Selv om de fleste stort sett stiller seg positive til å inkludere unge med etnisk minoritetsbakgrunn i sine organisasjoner er store variasjoner i hvor stor grad de mener dette er et ansvar for organisasjonene, om de ser noen egeninteresse i å være mer inkluderende, om de er villige til å bruke ressurser på dette arbeidet, om det vil være motstand blant egne medlemmer og om de mener at et etnisk mangfold kan ha negative effekter for organisasjonen. De politiske og humanitære ungdomsorganisasjonene er gjennomgående mer positive til inkludering enn de andre. Et mindretall av organisasjonene er skeptiske, dels fordi de ikke ønsker å prioritere ressurser til dette arbeidet, dels fordi de ikke har som en prioritert oppgave å rekruttere flere unge med minoritetsbakgrunn. Et viktig funn er at jo mer erfaring organisasjonene har med et etnisk mangfold blant medlemmene, jo mer positive er de til å arbeide for å inkludere flere unge med minoritetsbakgrunn. I hvilken grad det er erfaringene som har gjort organisasjonene mer positivt innstilt, eller om det er de positive holdningene til inkludering som har gjort at de har fått med seg unge med minoritetsbakgrunn, er vanskelig å avgjøre, men det er en klar sammenheng mellom de to.

De sentrale utfordringene for organisasjoner som ønsker å inkludere flere unge med ikke-vestlig bakgrunn handler om å finne nye arenaer for å spre informasjon om orga-

nisasjonene og rekruttere nye medlemmer, utenfor de vanlige nettverkene av venner og kjente. Skolene kan være et bra sted å begynne. For BURU, sentrale organisasjoner og mange av fylkeslagene ligger det en utfordring i å sørge for at holdninger og kunnskap spres utover den kretsen som allerede er involvert i minoritetssettingsen, og nedover i lokalforeningene der det konkrete arbeidet foregår. Disse kan også bidra til å skape arenaer for kontakt mellom minoritetsorganisasjoner og andre organisasjoner. En annen sentral utfordring er å finne måter å komme i dialog med foreldre til unge med minoritetsbakgrunn. Dette behøver ikke nødvendigvis være direkte kontakt, men ved å alliere seg med sentrale personer i minoritetsmiljøer som kan «gå god for» at deltakelse i organisasjonene er positivt for ungdommene, kan man bidra til at holdningene til deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter blant foreldre med ikke-vestlig bakgrunn blir mer positive.

For organisasjonene kan det ha en positiv effekt å synliggjøre det arbeidet som mange med minoritetsbakgrunn faktisk gjør som aktive og tillitsvalgte i organisasjonene. På den ene siden kan de fungere som rollemodeller for andre unge med minoritetsbakgrunn. På den andre siden kan det ha en positiv effekt overfor andre organisasjoner som har lite erfaring med etnisk mangfold og som er mer skeptiske til å inkludere medlemmer med ikke-vestlig bakgrunn.

Resultatene fra spørsmålene omkring rasisme og diskriminering viser dessuten at både fotballen og de frivillige organisasjonene bør holde fokus på antirasistisk og holdningsskapende arbeid innad i lag og organisasjoner.

Det frivillige organisasjonslivet speiler situasjonen i samfunnet forøvrig. Til syvende og sist vil det være den generelle utviklingen i samfunnet som avgjør betingelsene for inkludering og mangfold også i organisasjonene. Dette handler om holdninger til likestilling og til barn og unges frihet og selvbestemmelse innad i minoritetsmiljøene, og det handler om hva slags holdninger etnisk norske har til minoriteter og hvordan disse blir tatt i mot på ulike arenaer. IMDi's siste integreringsbarometer dokumenterer en økende skepsis spesielt mot muslimer (IMDi 2007). Et klima preget av gjensidig mistenksomhet der både minoritet og majoritet møter annerledeshet med skepsis, vil naturlig nok gjøre arbeidet med inkludering i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene vanskelig. En utvikling mot et mer åpent og inkluderende samfunn vil også gi mer inkluderende og flerkulturelle organisasjoner. Her har organisasjonene et begrenset spillerom. De kan ikke styre utviklingen, men de kan velge om de vil være i front og påvirke, eller om de vil følge etter det som skjer på andre arenaer.

Referanser

- Bråthen, Magne, Anne Britt Djuve, Tor Dølvik, Kåre Hagen, Gudmund Hernes, Roy A. Nielsen (2007), *Levekår på vandring. Velstand og marginalisering i Oslo*. Fafo-rapport 2007:05. Oslo: Fafo
- NOU (2006:13), *Fritid med mening – Statlig støttepolitikk for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner*
- IMDi (2007), *Integreringsbarometeret 2006 – Om befolkningens holdninger til integrerings- og mangfoldsspørsmål*. IMDi Rapport 7/2007. Oslo: Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet
- Carlsson, Yngve og Thomas Haaland (2006), *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag. En kartlegging*. NIBR-Notat 2006:132
- Friberg, Jon Horgen (2005), *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Fafo-notat 2005:16. Oslo: Fafo
- Øia, Tormod (2005), *Innvandrerungdom – integrasjon og marginalisering*. Rapport 20/05. Oslo: NOVA
- Søholt, Susanne (2005), *Etnisitet og boligpolitikk*. Byggforsknotat 79. Oslo: Norges Byggforskningsinstitutt
- Kränge, Olve og Åse Strandbu (2004), *Ungdom, idrett og friluftsliv. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. Oslo: NOVA
- Integrationsverket (2007), *Insatser mot diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet: överblick och effekter*. Norrköping: Integrationsverket
- Strandbu, Åse (2006), *Idrett kjønn, kropp og kultur. Minoritetsjentes møte med norsk idrett*. NOVA-rapport 10/06
- Strandbu, Åse og T. Øia, red. (2007). *Ung i Norge. Skolefritid og ungdomskultur*. Oslo: Cappelen

Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo

Om lag 30 prosent av alle under 20 år i Oslo har etnisk minoritetsbakgrunn, men dette gjenspeiles ikke i det frivillige organisasjonslivet for barn og ungdom i byen. Barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn deltar langt mindre i organiserte fritidsaktiviteter enn andre unge i Oslo. I denne rapporten, som er skrevet på oppdrag for Barne- og Ungdomsrådet i Oslo, ser vi nærmere på hvilke utfordringer frivillige organisasjoner og fotballag står overfor i sitt inkluderingsarbeid.

- Ser organisasjonene det som sitt ansvar å inkludere etniske minoriteter?
- Hvordan jobber de med rekruttering av medlemmer?
- Har organisasjonene satt i verk konkrete tiltak for å nå ut til minoritetsbefolkningen, og hvordan har disse fungert?
- Hvilke erfaringer har organisasjonene gjort med etnisk mangfold i sine aktiviteter?

Dette er noen av problemstillingene som behandles i rapporten. Studien er basert på én spørreundersøkelse blant frivillige organisasjoner og lag for barn og ungdom, én spørreundersøkelse blant trenere og lagledere for fotballag i Oslo, samt kvalitative intervjuer med sentrale personer innen det frivillige organisasjonslivet i Oslo.

